

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1944.

Första kammaren.

Nr 28.

Måndagen den 30 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Malmö den 26 oktober 1944.

Vördsamt
William Linder.

Att f. d. borgmästaren *William Linder*, Malmö, på grund av akut lungsjukdom tills vidare är urståndsatt deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Malmö den 26 oktober 1944.

Axel Ekelund,
f. d. förste provinsialläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 289, angående undantag i vissa fall från bestämmelser i förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor;

nr 290, angående räntan å ogulden köpeskilling för viss kronoegendom;

nr 291, angående befrielse för G. Karlsson från viss betalningsskyldighet på grund av borgen;

nr 292, angående avskrivning av visst i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 293, angående inrättande av försvarets forskningsanstalt;

nr 295, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor, m. m.; samt

nr 297, med förslag till lag om provisorisk förstärkning av tilläggs pensioner och invalidunderstöd;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse nr 298, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 288, angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45;

nr 294, angående överskridande av vissa anslag å allmän förskottsstat I; samt

nr 296, angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Ang. Sveriges utrikespolitik. Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 298, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av nämnda kungl. skrivelse inhämtades, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt, att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning till riksdagen muntligen gjordes meddelande av sådan beskaffenhet, som i sagda paragraf avsåges, samt att Kungl. Maj:t förordnat, att meddelandet skulle framföras i första kammaren av ministern för utrikes ärendena och i andra kammaren av statsministern.

Ordet lämnades till hans excellens ministern för utrikes ärendena herr **Günther**, som anförde: Herr talman! Under de månader, som förflutit sedan riksdagen senast sammanträdde, ha händelser av stor betydelse för hela världen inträffat. Kriget i Europa har fortskridit på ett sådant sätt, att det nu får anses ha inträtt i sitt slutskede, ehuru ännu ingenting kan sägas om hur länge detta slutskede kommer att vara. Även i vår omedelbara närhet ha stora förändringar ägt rum. Den viktigaste är givetvis Finlands utträde ur kriget mot Sovjetunionen och det därav följande krigstillståndet mellan Finland och Tyskland. Av betydelse för läget vid Östersjön är också att de sovjetryska arméerna återerövrat större delen av de baltiska länderna. Den förändrade situationen i Östersjöområdet understrykes ytterligare av att de tyska hamnarna på ett helt annat sätt än tidigare kommit inom räckvidd för de allierade makternas luftangrepp.

Även i det förändrade läge, som inträtt, bör det ställas utom varje tvivel att Sverige ämnar fasthålla vid sin redan så ofta under kriget deklarerade neutrala hållning. En sådan politik betraktas säkerligen alltjämt av svenska folket som den naturliga och nödvändiga grundvalen för tillvaratagandet av dess vitala intressen. Och även ur synpunkten av de allmänna internationella förpliktelser, som nu och framdeles kunna anses äliga vårt land, framstår för oss den fortsatta neutraliteten under kriget som den riktlinje vi böra följa. Det är vår förhoppning att kunna ställa en av kriget oskadad svensk produktionsapparat i återuppbyggnadens och det mellanfolkliga hjälparbetets tjänst. Att detta skall kunna ske så snart som möjligt genom att kriget bringas till ett slut åtminstone i Europa är svenska folkets livligaste önskan. I den ringa mån som krigets förlopp överhuvud kunnat påverkas av ett neutralt Sveriges åtgöranden, måste det uppenbarligen vara fråga om Sveriges handel med de krigförande. Denna handel, särskilt den export, som kan anses vara till hjälp för krigföringen, har emellertid nedgått till en ren obetydlighet. Om något bidrag till krigets förlängning kan här icke vara tal. Även ur denna synpunkt synes ett fullföljande av vår hittills förda politik böra kunna räknas med full förståelse både inom och utom landet.

De högst betydande inskränkningar i vår handel med Tyskland och den europeiska kontinenten, som ägt rum under de senaste månaderna, ha skett i direkt sammanhang med utvecklingen av kriget i vår närhet.

Under juli och augusti månader utsattes tyska och av Tyskland behärskade Nord- och Östersjöhamnar för häftiga flygangrepp. Även fartyg på väg till eller från dessa hamnar bombarderades från luften. Svenska sjömän fingo sätta livet till eller blevo skadade, svenska fartyg sänktes i tyska hamnar eller blevo där illa åtgångna. Från sjöfolkets och redarnas sida förspordes allt större motvilja mot dessa riskfyllda resor, och svenska statsorgan kunde i längden icke undgå att draga konsekvenserna av det förändrade läget. Dessa konsekvenser

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

ledde oundvikligen till inskränkningar i vår handel söderut. Den första åtgärden i denna riktning vidtogs den 4 augusti, då statens krigsförsäkringsnämnd beslöt att tills vidare icke bevilja krigsförsäkring för resor till eller från holländska hamnar — den svenska sjöfarten på Rotterdam hade dock legat nere sedan sommaren 1943 — samt tyska Nordsjöhamnar väster om Weser. Nästa steg togs den 11 augusti, då krigsförsäkringsnämnden upphörde att bevilja försäkringar för resor på övriga tyska Nordsjöhamnar och hamnar vid Kielkanalen väster om Holtenau. Kort därefter, den 14 augusti, vidtogs den första inskränkningen av trafiken på de tyska Östersjöhamnarna, i det att krigsförsäkringsnämnden från och med denna dag icke längre beviljade försäkring för resor till Königsberg och hamnar öster därom. Sedan sannolikheten för skärpt krigsföring även mot sjöfarten på de återstående tyska hamnarna framträtt allt tydligare — bl. a. genom förnyade minvarningar från de allierades sida och de svåra bombanfallen mot Stettins hamn, dit den svenska sjöfarten till följd av de nyssnämnda åtgärderna alltmer koncentrerats — beslöt nämnden den 18 augusti att, till en början provisoriskt, icke längre bevilja försäkring på återstående tyska hamnar vid Östersjön. Detta provisoriska beslut bekräftades sedermera den 22 augusti. Även om det skulle varit tekniskt möjligt att enstaka svenska fartyg fortsatt sjöfarten på Tyskland utan svensk krigsförsäkring, så var inställningen hos redarna och hos sjöfolket sådan, att den svenska sjöfarten i och med försäkringsstoppet i realiteten avstannade. Det dröjde emellertid några veckor, innan de fartyg, för vilka försäkringar redan beviljats, hade återvänt till svenska hamnar.

Det militärpolitiska läget vid Östersjön undergick en ännu mer genomgripande förändring i och med den mellan Finland och Sovjetunionen avslutade vapenvilan den 4 september. Efter denna hade man uppenbarligen skäl antaga, att tyska trupper och tysk krigsmateriel skulle evakueras från Finland och att dessa militärtransporter skulle ske under delvis begagnande av svenskt territorialvatten, framför allt genom Öregrundsgrepen, som utgör inre svenskt territorialvatten. Jag erinrar i detta sammanhang om att den del av Ålandshav, som utgör svenskt vatten — alltså området mellan den svenska skärgården och Märket, på vilket skär Sverige har landgräns med Finland — är effektivt minerat och att alltså där ingen sjöfart kan äga rum. Ur svensk synpunkt måste det givetvis te sig föga tilltalande att transporter av angivet slag, med därav följande möjligheter av komplikationer, skulle äga rum genom svenskt territorialvatten, och bestämmelser utfärdades därför den 14 september, innebärande att utländsk genomgående trafik till eller från andra hamnar vid Bottniska viken än svenska icke längre medgavs.

Efter det finsk-ryska vapenstilleståndsfördraget den 19 september hade man anledning att räkna med att den ryska flottan snart skulle visa sig i Östersjön. Detta tedde sig desto mer sannolikt som enligt det finsk-ryska vapenstilleståndsfördraget finsk medverkan skulle lämnas vid minsvepning för möjliggörande av fri passage för ryska flottan. Östersjöns förvandling till stridsområde — som det på det hela taget icke varit sedan ryska undervattensbåtar uppträdde där år 1912 — och de risker som voro förbundna med att sjökriget sålunda fördes närmare våra kuster måste givetvis beaktas från svensk sida. För undvikande av de komplikationer, som därav skulle kunna föranledas, beslöt regeringen den 22 september — efter utrikesnämndens hörande — att det svenska territorialvattnet längs Bottniska viken och Östersjön till och med Falsterbo kanal skulle spärras för utländska handelsfartyg. Kungörelse härom utfärdades och trädde i kraft den 27 september. Särskilda övergångsbestämmelser gällde för fartyg, som vid denna tidpunkt befunno sig inom svenskt territorialvatten. I den mån dessa fartyg icke voro destinerade till hamnar i Bottniska viken

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

finjo de fullfölja sina resor. I övrigt kan sedan nyssnämnda dag endast genom särskilt tillstånd från chefen för marinen undantag medgivas från förbudet att befara svenskt territorialvatten.

Det är uppenbart, att genom dessa åtgärder största delen av vårt varubyte med Tyskland och med andra länder över Tyskland upphört. Vad som återstår är väsentligen endast den del av denna handel, som äger rum över hamnarna på västkusten. Någon omdirigering dit av den normala handeln över Östersjöhamnarna kan redan av transporttekniska skäl icke komma i fråga.

Emellertid har även denna återstående del av exporten på Tyskland undergått en minskning. De allierade huvudmakterna ha, som bekant, i samband med sin fortskridande inringning av Tyskland icke underlåtit att utnyttja tillgängliga medel för att öva påtryckning på de neutrala, däribland också Sverige, i syfte att förmå dem att upphöra med sin handel med Tyskland. Dessa önskemål ha för Sveriges del i det väsentliga motsvarats av de inskränkningar, för vilka jag redogjort, även om dessa inskränkningar varit bestämda av hänsyn till omedelbara svenska intressen att undgå onödiga offer av liv och egendom. Men inskränkningarna ha drabbat icke blott sjöfarten och den av denna beroende handeln. Även på annat sätt ha enskilda svenska företagare fått vidkännas verkningarna av den inträdda förskjutningen i det militärpolitiska läget med därav följande konsekvenser också på det ekonomiska området. Deras intresse av försäljningen till Tyskland och den europeiska kontinenten under kriget har fått träda tillbaka inför nödvändigheten att skapa förutsättningar för ett deltagande i världshandeln efter kriget. I vissa fall synes man kunna göra gällande, att de snabba förändringarna i det militära och politiska läget skapat ett tillstånd av force majeure. Den senaste tidens tendens är sålunda en allmän minskning av svenska varuförsäljningar till Tyskland. Viktigast har här varit S. K. F:s inställande av hela sin tyska kullagerexport sedan den 12 innevarande oktober.

I detta sammanhang bör omnämnas en annan inskränkning på det kommersiella området, som också berott på det förändrade läget, nämligen upphörandet av transiteringen genom Sverige av varor för tyska krigsmaktens räkning. Dagen före den finska vapenvilan, således den 3 september, inställdes denna transitering till Nordfinland på tysk begäran, och några dagar senare under rättades tyska vederbörande om att svenska regeringen, med hänsyn till de förändringar beträffande det allmänna läget i Norden, som den senaste tiden medfört, icke såge sig i stånd att framdeles medgiva någon som helst transitering genom Sverige av gods för tysk räkning. Denna transitering inställdes därefter från och med den 9 september. Den transitering av ringa omfattning, som därefter äger rum från och till Norge över Hälsingborg, omfattar endast varor, vilkas transport ligger i rent norskt intresse.

Det vore oriktigt att lämna detta ämne utan att till slut framhålla, att inskränkningarna i vår utrikeshandel måste medföra ogynnsamma återverkningar såväl på vår försörjning som på arbetsmarknaden. Nedskrivningen av vår handel söderut motsvaras ju nämligen tillsvidare icke av någon som helst lättnad i förbindelserna västerut, där lejdtrafiken alltjämt är den enda förmedlingslänken med yttervärlden. Vi hoppas, att denna för oss onaturliga isolering icke skall bli långvarig.

Om stora förändringar sålunda inträffat för Sveriges vidkommande, så gäller detsamma i högre grad för våra nordiska grannländer. Störst är förändringen för Finlands del. Omständigheterna härvid äro allmänt kända, och det skulle inte tjäna något praktiskt syfte att här redogöra för dessa. Vi äro naturligtvis även här i Sverige medvetna om att Finland befinner sig i ett mycket svårt läge och har att motse en framtid fylld av tunga bördor och stora bekymmer.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Vi hoppas emellertid, att Finland äntligen skall nå fram till en stabil och varaktig fred. På svenska folkets känslor av samhörighet behöver finska folket icke tvivla, icke heller på vår önskan att bringa den hjälp i dess svårigheter, som vi kunna ge.

I sistnämnda avseende erinrar jag om att finska regeringen före uppgörelsen med Sovjetunionen framställde en förfrågan hos svenska regeringen, huruvida Finland i ett förändrat politiskt läge kunde påräkna leveranser från Sverige av vissa livsmedel samt industriella förnödenheter och produkter. Å svensk sida ansåg man sig kunna utlova — under förutsättning att en finsk-rysk uppgörelse komme till stånd — vissa leveranser av brödspannmål, matfett, socker, fisk, tekniskt fett och gödningsämnen. Sedan vapenstillestånd slutits mellan Finland och Sovjetunionen, upptogs i slutet av september i Stockholm överläggningar mellan svenska och finska regeringsombud, varvid de finska önskemålen, vilka begränsats till att avse sexmånadersperioden 1 oktober 1944—31 mars 1945, närmare preciserades. Vid mitten av oktober hade man å svensk sida hunnit pröva och besvara flertalet av de framställda önskemålen, och den finska delegationen återvände vid denna tidpunkt till Helsingfors. Det har glädjande nog visat sig möjligt att i avsevärd utsträckning tillgodose de finska behoven, även om på några punkter, såsom i fråga om vissa industriråvaror, beträffande vilka vi själva äro beroende av import, beskedet måst bli negativt. De utlovade svenska hjälpleveranserna komma att omfatta förutom livsmedel även en rad industriråvaror. För finansiering av inköpen ställdes en svensk statskredit om 150 miljoner kronor till finska regeringens förfogande.

I Norge och kanske ännu mer i Danmark har förhållandet till ockupationsmakten utvecklats i en riktning, som inger ännu större oro för framtiden än tidigare. Deportationer av norrmän i stor skala ha förekommit, även om de sedan en kort tid tillbaka synas ha upphört. Livsmedelsläget i Norge inger de allvarligaste bekymmer redan för de närmaste månaderna, och om ingen väsentlig förändring inträffar, anses hungersnöd hota till våren. I Danmark ha massarresteringar och deportationer till Tyskland ägt rum och pågå alltjämt. Särskilt upplösningen av den danska polisen och bortförandet av en stor del av dess personal måste betecknas som en för hela det danska samhället ytterst hotande åtgärd. Övergrepp och brott av olika slag gör tillståndet ytterligt svårt att uthärda för hela befolkningen.

Vårt folk är djupt skakat och uppbragt över vad som företages mot våra grannfolk i väster. Regeringen har icke underlåtit att framhålla detta. Å tysk sida förklarar man emellertid, att Tysklands förhållande till Danmark och Norge är en sak, som icke angår Sverige. Man vill härmed tydligen betona, att man alltjämt vägrar att lyssna till våra framställningar. Om detta är en tysk ståndpunkt, vari vi icke kunna åstadkomma någon förändring, så kan å andra sidan ingenting rubba det faktum, att Tysklands hållning gentemot Danmark och Norge direkt påverkar den svenska inställningen till Tyskland och därigenom de svensk-tyska relationerna i deras olika förgreningar. Från svensk sida kan man icke godtaga uppfattningen, att vad som sker i våra grannländer icke skulle angå oss. De starka samband, som förena oss med de övriga nordiska folken göra oss särskilt lyhörda för deras vanda och nöd. Detta har vid många tillfällen klargjorts. Regeringen kommer icke heller i fortsättningen att låta den avvisande tyska hållningen hindra den från att yttermera understryka detta. Men den förbehåller sig att framgå så som bäst motsvarar syftet att söka ernå lättnad åt de beträngda.

I Norge har den svenska hjälpverksamheten kunnat uppehållas och delvis utvidgas. Denna hjälpverksamhet bedrivs huvudsakligen genom Svenska Norgchjälpen i samarbete med särskilda representanter i Oslo, den s. k. Do-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

natorkommittén. Den mest betydande delen av hjälpverksamheten representeras av barnbispisningarna samt utspisning av åldringar, sjuka etc., sammanlagt cirka 176 000 personer. De härför erforderliga livsmedlen sändas från Sverige. Det är givet, att ansträngningar gjorts från såväl norsk som svensk sida i syfte att giva dessa sändningar, även dem, som ske i form av gåvopaket, största möjliga omfattning. Överhuvud möter den svenska hjälpverksamheten i Norge stora hinder, särskilt till följd av den strängt upprätt-hållna allierade blockaden av ockuperade länder. Våra gemensamma bemödanden ha nyligen lett till att den månatliga kvoten för livsmedellexporten för angivet ändamål fördubblats. Med hänsyn till den svåra bristen på kläder och skodon i Norge har det varit särskilt tillfredsställande att utförelse-tillstånd för kort tid sedan kunnat lämnas för 150 ton barnkläder och 75 000 par barnskor. Vidare kan nämnas, att i år liksom under föregående år socker för konserveringsändamål kunnat sändas till Norge. Sålunda ha under de senaste månaderna sammanlagt 6 000 ton socker ställts till förfogande från svensk sida. Nu berörda hjälpsändningar äro emellertid endast ägnade att täcka en liten del av behovet, och vi hysa givetvis en livlig förhoppning om att det skall visa sig möjligt att utverka ytterligare lättnader i blockaden till Norges förmån. Förberedelser ha också gjorts för att kunna bispringa Norge med avsevärda mängder livsmedel och andra nödvändiga varor, så fort ockupationen av Norge upphör.

Norska utrikes- och justitieministrarna befinna sig för närvarande på ett några dagars besök i Stockholm. Vi ha sålunda tillfälle att direkt med norska regeringen överlägga i dessa och alla andra frågor, som beröra förhållandet mellan Sverige och Norge. Det har varit en stor glädje för svenska regeringen att få hälsa de norska statsråden välkomna hit.

Vår humanitära hjälpverksamhet i sin helhet samordnas och ledes av den av regeringen tillsatta svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet, hos vilken ett stort antal organisationer, som äro verksamma på det humanitära området, äro registrerade. Kommittén har i samarbete med nämnda organisationer dels medverkat till genomförandet av en del omedelbara hjälpåtgärder, dels uppgjort planer och vidtagit förberedelser med tanke på vår insats efter fientligheternas upphörande. I förstnämnda hänseende har sålunda under de senaste veckorna en nationalinsamling av kläder och skodon ägt rum, vilken givit ett synnerligen glädjande resultat. De insamlade persedlarna äro som bekant avsedda för våra nordiska grannländer samt det växande antal flyktingar, som söka sin tillflykt till Sverige. Medel ha vidare av kommittén efter bemyndigande från regeringen ställts till Svenska röda korsets förfogande för översändande av livsmedel och läkemedel till interneringsläger i Polen. För hjälpverksamhet bland judarna i Ungern ha medel också anslagits.

Vid underhandlingar mellan kommittén och den provisoriska franska regeringens representant i Stockholm har preliminärt besked lämnats rörande den hjälp till återuppbyggnadsarbetet i Frankrike, som kan påräknas från vissa hjälporganisationers sida. Samtidigt har även erbjudande framförts om statliga hjälpåtgärder. Vidare har kommittén erbjudit sig att sända livsmedelspaket till franska krigsfångar i Tyskland. Frågan om läkemedelsleveranser är under övervägande. Liknande åtgärder till förmån för Belgien och Holland ha även gjorts till föremål för överläggningar mellan kommittén och nämnda länders ministrar i Stockholm. Från holländsk sida har nyligen till svenska regeringen riktats en hemställan om omedelbar hjälp åt befolkningen i vissa holländska storstäder, vilka hotas av hungersnöd. Vi äro givetvis beredda att så långt möjligt är tillmötesgå denna framställning, men detta förutsätter att erfor-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

derliga medgivanden lämnas av de krigförande. Framställningar i sådant syfte ha gjorts.

Erbjudande om omedelbara statliga åtgärder av samma karaktär som de ovan berörda har även framförts till härvarande sovjetryska minister. Därvid har man i främsta rummet tagit sikte på hjälp åt Leningrads befolkning, vilken redan tidigare i viss utsträckning erhållit bistånd på enskild väg.

Jag nämnde nyss, att hjälpkommittén även företagit vissa förberedande åtgärder för kommande insatser i återuppbyggnadsarbetet. Då man med säkerhet kan utgå ifrån, att behovet av medikamenter kommer att vara oerhört stort i de krigshärjade länderna, har hjälpkommittén, närmast med tanke på våra nordiska grannländer, framlagt ett förslag om ökad tillverkning inom landet av läkemedel. Förslaget har godkänts av regeringen och beräknas draga en kostnad av 6,5 miljoner kronor. Kommittén har även gjort upp planer för en avsevärd utökning av tillverkningen av sera och vacciner samt för anskaffande av sjukhusutrustningar, förbandsmateriel etc. Anslag har vidare beviljats för den i kommitténs regi pågående utbildningen av personal vid eventuella svenska hjälpepeditioner i samband med den kommande hjälpverksamheten på kontinenten.

Förberedandet av svensk statlig medverkan — inom de gränser, som betingas av vår förmåga — i den ekonomiska återuppbyggnaden av länder, som drabbats av krigets hemsökelse, pågår genom statens återuppbyggnadsnämnd. Statens medverkan i återuppbyggnadsarbetet avser närmast att möjliggöra leveranser av varor från Sverige, men även andra prestationer, såsom utförande av transporter för andra länders räkning, kunna komma i fråga. Helt naturligt har vår verksamhet på återuppbyggnadsområdet i första hand kommit att inriktas på våra nordiska grannländer. Mellan svenska och norska regeringarna träffades sålunda i april i år ett avtal, varigenom norska regeringen för inköp av varor i Sverige av väsentlig betydelse för återuppbyggnadsarbetet i Norge beviljades en kredit i svenska kronor till ett belopp motsvarande sammanlagda värdet av de beställningar, som med svenskt medgivande kunde komma att placeras i Sverige. Någon övre gräns för krediten är icke fixerad i avtalet, men värdet av ifrågavarande leveranser, vilka komma att verkställas efter Norges befrielse, har preliminärt uppskattats till omkring 200 miljoner kronor. Överenskommelser föreliggande redan beträffande utförelse till Norge av betydande mängder livsmedelsprodukter, järn och stål, lantbruksmaskiner och traktorer m. m. Utom ramen för de egentliga kreditleveranserna har man från svensk sida lämnat sitt medgivande till att stora norska fartygsbeställningar placeras vid svenska varv under de närmaste åren.

Även i fråga om Danmark föreligger samma beredvillighet att bistå med leveranser för återuppbyggnaden. Det är emellertid ännu icke möjligt att här bilda sig en uppfattning om de behov, som komma att föreligga.

Bland länder utanför den nordiska kretsen, som komma att från Sverige erhålla bistånd för sin ekonomiska rekonstruktion, må nämnas Belgien och Nederländerna. I början av oktober slöto svenska och nederländska regeringarna ett avtal, enligt vilket den senare erhåller en kredit i svenska kronor för underlättande av inköp i Sverige av varor, som erfordras för återuppbyggnadsarbetet i Nederländerna. Vidare torde vara känt, att en större nederländsk beställning på lokomotiv redan år 1943 placerades i Sverige. Beställningen är i motsats till de ovannämnda leveranserna avsedd att betalas ur Nederländernas egna tillgodohavanden.

Sammanlagt äro för närvarande återuppbyggnadsleveranser till ett värde av närmare en halv miljard kronor avtalade eller planerade. De av riksdagen

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)
för ändamålet beviljade anslagen på 400 miljoner kronor behöva alltså förstärkas.

Våra insatser i återuppbyggnadsarbetet äro givetvis beroende av våra möjligheter att upprätthålla och utveckla vår produktion. Därvid är vårt handelsutbyte av stor vikt. Jag har nyss redogjort för den fortgående minskning av den tysk-svenska handeln, som den senaste krigsutvecklingen medfört. Att den s. k. Göteborgstrafiken, d. v. s. den med lejd från båda de krigförande parterna bedrivna begränsade transoceanasjöfarten, varigenom Sverige tillförts för sin försörjning viktiga varor, kunnat under året ostört fortgå, är ägnat att väcka tillfredsställelse. Några förutsägelser hur länge krigshändelsernas utveckling kan tänkas medgiva en fortsatt lejdtrafik kunna givetvis icke göras, ehuru vi utgå från att man från de krigförandes sida icke skall lägga hinder i vägen för denna trafik annat än som följd av sådana krigshändelser som direkt skulle påverka trafiken. En mer eller mindre total avspärning under krigets sista skede är emellertid en möjlighet, som icke kan förbises. Så mycket viktigare måste det därför vara att vi sedan krigshändelserna i Europa upphört snarast görligt beredas möjlighet att i tillräcklig omfattning upptaga våra handelsförbindelser i och för avsättning av våra exportartiklar och för tillförsel av de råvaror och produkter, som äro nödvändiga för sysselsättande av den svenska arbetskraften och för att vi skola kunna bidra till Europas återuppbyggande.

För att kunna åstadkomma ett dylikt resultat erfordras omfattande förhandlingar med främmande makter. Vi hoppas att på bred bas kunna återupptaga de på grund av kriget avbrutna handelsförbindelserna med Sovjetunionen. Under en avsevärd övergångsperiod kommer säkerligen knapphet på vissa råvaror att vara rådande i världen och den för närvarande av de allierade västmakterna utövade kontrollen över en stor del av de transoceanas råvarutillgångarna att fortsätta. Den nödvändiga tillförseln till Sverige av fossilt bränsle är ett av de problem, som kräva uppmärksamhet. För närvarande kan icke överblickas hur detta problem skall lösas, då man icke känner i vad mån och på vad sätt traditionella tillförselvägar för Sveriges kol- och koks-försörjning åter kunna öppnas. Härtill kommer att hela sjötransportproblemet för Sveriges vidkommande under den avsedda tidsperioden ännu icke är klarlagt. De västallierade huvudmakterna samt de förnämsta sjöfartsnationerna bland de mindre förenade nationerna ha redan träffat en principöverenskommelse om en sammanslagning av sina handelsflottor under en gemensam ledning för en ganska avsevärd tid efter fiendligheternas upphörande i Europa dels för fullföljande av kriget mot Japan, dels för att genomföra en rationell fördelning av tillförseln till Europas stater. Sverige har erhållit inbjudan att på ett eller annat sätt ansluta sig till denna sjöfartspool vars medlemsstater till yttermera visso förbundit sig att gentemot icke deltagande stater, som besitta tonnage överskridande deras eget ovillkorliga behov, vidtagna åtgärder till förhindrande av deras sjöfart. Här öppnar sig ett vidsträckt förhandlingskomplex, där å ena sidan Sverige givetvis är villigt att efter måttet av sina krafter även på detta område bidra till lindrande av nöd och till återuppbyggande, men å andra sidan måste tillse, att dess legitima intressen beaktas och hänsyn tages till Sveriges ställning som neutral makt.

Slutligen och icke minst vänta frågor rörande betalningsmöjligheterna för vår export under den närmaste efterkrigstiden på sin lösning. Att Sverige under en övergångsperiod måste räkna med att i åtskilliga fall nödgas öppna kortare eller längre krediter för att möjliggöra en för den inhemska sysselsättningen nödvändig export, torde vara säkert. De möjligheter, som härutinnan föreligga och som äro begränsade bl. a. av nödvändigheten att undgå inflationsfaran, måste rationellt utnyttjas.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Vid sidan av frågorna om Sveriges insatser för humanitär hjälp och återuppbyggnad i de krigshärjade länderna har flyktingsproblemet för oss fått ökad aktualitet. Under krigsåren har Sverige fått mottaga ett ständigt växande antal flyktingar särskilt från Norge och Danmark. Under senaste tiden har flyktingskaran fått ett avsevärt tillskott från i synnerhet de baltiska länderna. Jag syftar här icke på estlandssvenskarna, vilka icke äro att betrakta som flyktingar. Större delen av dem har hitförts till följd av en av de svenska myndigheterna organiserad överflyttning till Sverige av våra stamförvanter. De skulle ha anlänt till Sverige långt tidigare, om nödvändigt medgivande från okupationsmakten kunnat utverkas. Med flyktingar från de baltiska länderna avser jag dem, som till följd av händelseutvecklingen på andra sidan Östersjön begivit sig hit på eget initiativ. De ha kommit i större eller mindre farkoster utan pass eller visering. Deras hitkomst har ägt rum utan de svenska myndigheternas tillskyndan, de omhändertagas här på vanligt sätt och deras förhållanden undersökas i varje särskilt fall noggrant. Därest dessa undersökningar giva vid handen, att vederbörandes antecedentia icke äro tillfredsställande, komma de åtgärder, som därav må föranledas, att vidtagas. I överensstämmelse med allmänt gällande regler komma dessa flyktingar icke att tillåtas bedriva någon politisk propaganda under den tid de vistas här i landet.

Sverige har fört en synnerligen vidhjärtad flyktingspolitik, som velat hålla asylrätten i helgd. Det har icke kunnat undvikas, att vi därigenom också fått mottaga en del icke önskvärda element. Det har emellertid sörts för en noggrann övervakning av dessa, och deras rörelsefrihet har starkt begränsats. På sistone ha till och med vidtagits åtgärder för att hindra dem att avresa från Sverige, då man befarat att de kunna vid återkomsten hem skada de lojala flyktingarnas intressen. Regeringen ägnar emellertid frågan om att utestänga icke önskvärda element särskild uppmärksamhet. Det kan antagas att personer, som gjort sig skyldiga till handlingar, vilka utmana rättskänslan och icke kunna rättfärdigas av krigets krav, vilja söka undgå att ställas till ansvar för dessa handlingar genom att fly till vårt land. Såsom socialministern i ett offentligt uttalande förklarar, må man emellertid icke av den hittills av oss tillämpade öppna gränsens politik gentemot flyktingarna draga den slutsatsen, att Sverige även står öppet eller kommer att bereda en fristad åt personer, som i sin gärning utmanat den civiliserade världens samvete eller uppträtt som förrädare mot sitt land. Sådana personer komma att avvisas eller, om de lyckas taga sig hit, återsändas till sitt eget land.

Förutom flyktingsproblemet ha vi numera också ett evakueringsproblem. En följd av de strider, som i norra Finland uppstått mellan finnar och tyskar, har blivit, att finska regeringen hemställt, att befolkningen i de trakter, vilka närmast berörts av krigshandlingarna, måtte tillfälligtvis få överföras till Sverige för att stanna här i avvaktan på att förhållandena skola möjliggöra deras återflyttning till respektive hemorter. Under de senaste veckorna ha sålunda omkring 28 000 personer kommit över till Sverige inom ramen för denna evakueringsaktion. Många av de evakuerade ha medfört sin boskap och andra ägodelar. Frånsett denna evakuering ha åtskilliga tusental finnar, som bo i de närmast den svenska gränsen liggande trakterna, kommit över till Sverige för att vistas här under den period av några dagar eller veckor, då deras hemorter legat i den omedelbara stridslinjen. Man torde få räkna med att en del av dessa, som fått sina hem förstörda, komma att kvarstanna här under längre tid än de ursprungligen tänkt sig. Det är glädjande, att de stora organisatoriska uppgifter, som de svenska myndigheterna i detta sammanhang ställts inför, kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt och att samarbetet mellan de civila och militära evakueringsmyndigheterna varit synnerligen gott.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

I och med att kriget närmar sig sitt slut träder frågan om den framtida ordningen i världen alltmera i förgrunden. Stor uppmärksamhet har ägnats åt det första utkast till en allmän säkerhetsorganisation, som framlagts av konferensen i Dumbarton Oaks av representanter för de ledande stormakterna. Ingenting kan ännu sägas om vilken slutgiltig form denna beramade säkerhetsorganisation kommer att få eller när eller hur Sverige kommer att få pröva frågan om sin eventuella anslutning till densamma. Så mycket torde man väl redan nu kunna förutse, att en sådan organisations verkningförmåga kommer att bli beroende av att en fortsatt samverkan kan påräknas mellan de ledande stormakterna, men också att denna samverkan mellan stormakterna måste förenas med den respekt och aktning för mindre mäktiga staters intressen och legitima rättigheter, varför utan en internationell ordning aldrig kan bli fast grundad. Sveriges städse ådagalagda villighet till internationell samverkan består, och man må hoppas, att det även inom den planerade nya världsorganisationen skall lämnas möjligheter för de mindre nationerna att som fria medlemmar av världssamfundet lämna sin medverkan till uppbyggandet av en fredlig ordning.

Vi äro medvetna om att vägen till denna ordning blir fylld av möda. Den närmaste tiden efter krigshändelsernas upphörande kommer förvisso att bjuda på stora och för närvarande oöverskådliga svårigheter. Efter den oerhörda förstörelsen av icke blott materiella utan även moraliska värden har man att möta en lång och säkerligen pinsam läkningsperiod. Politiska motsättningar och konflikter såväl mellan som inom staterna komma att fördröja tillfrisknandet. Man får därför räkna med att det kommer att taga en avsevärd tid innan ordnade förhållanden och normala mellanfolkliga förbindelser kunna återställas. Men man må hoppas att de uppbyggande krafterna skola kunna framgångsrikt utveckla sina möjligheter.

Det är emellertid alltjämt krigshändelserna som sätta sin prägel på förhållandena och dominera intresset. I början framhöll jag, att ännu ingenting bestämt kan sägas om krigets varaktighet. Den optimism i fråga om ett snart avgörande, som för en tid sedan starkt kom till synes, har trätt tillbaka för ett återhållsammare bedömande. Man är inställd på hård och utdragen fortsatt strid. Man har därvid att räkna med att krigshändelserna komma att mera beröra även Norden. Striderna pågå ju änyo på norsk mark. Denna utveckling kan medföra problem även för oss. Överhuvud måste vi för Sveriges del alltjämt räkna med att krigsutvecklingen kan vålla svårigheter och påfrestningar. Slutsatserna härav i fråga om vår beredskap i olika avseenden giva sig själva, men, herr talman, våra möjligheter att bemästra svårigheterna äro förvisso goda.

Herr Undén: Herr talman! Jag ber först att å kammarens vägnar — ty jag vet att jag därvid talar för en enhällig kammare — få förena mig i den hjärtliga hälsning, som hans excellens herr utrikesministern riktade till den härvarande norske utrikesministern och hans regeringskollega. Kammaren delar utrikesministerns och regeringens glädje över detta välkomna besök.

Det är helt visst ur kammarens och riksdagens synpunkt synnerligen tacknämligt, att regeringen har önskat ge riksdagen tillfälle till en utrikespolitisk debatt och lämna den en översikt över gångna utrikespolitiska händelser, sedan riksdagen senast sammanträdde. Det är väl inte många nyheter, som innehölls i utrikesministerns redogörelse, men vi fingo i alla fall en sammanhängande översikt över vad som hade tilldragit sig.

Jag har för min del inte många kommentarer att ge till utrikesministerns redogörelse. Utrikesministern konstaterar de väldiga förändringar, som under de gångna månaderna ha skett på de militära fronterna, förändringar

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

som ju icke varit utan stora verkningar även på Sverige och Sveriges politik och ställning. Vi kanske också kunna uttrycka det på det sättet, att det tyska greppet över Sverige känns mindre starkt än tidigare.

Om vi betrakta de rent kommersiella förbindelserna med utlandet, var det ju så, att när de tyska militära framgångarna voro som störst, inträdde den stora förändringen i Sveriges handelsförbindelser, att vår handel västerut blev så gott som helst avstängd, och den har sedermera kunnat återupptagas endast i begränsad utsträckning och efter överenskommelse med bägge de krigförande lägren. Nu föreligger det en parallell till dessa händelser: det militära kraftläget har förändrats radikalt; nu har vår handel med Tyskland reducerats till ett minimum. Förändringarna ha också visat sig i de nya restriktioner, som ha införts i fråga om transiteringstrafiken genom Sverige. Denna transiteringstrafik, som sedan förra sommaren endast omfattade vanligt civilt gods, har nu upphört helt och hållet, i vad gäller gods för tysk räkning.

Utrikesministern konstaterade också den stora förändring, som hade skett i närheten av vårt land genom att Finland äntligen lyckats lösgöra sig ur kriget med Sovjetunionen. Vi dela säkert alla utrikesministerns förhoppning om att Finland skall snarast möjligt återvinna ett fredstillstånd och att detta fredstillstånd skall bli varaktigt och stabilt, så att det hårt prövade Finland skall kunna ägna sig åt sin mödosamma återuppbyggnad. Riksdagen är säkerligen beredd att, om regeringen påkallar dess medverkan till särskilda hjälpåtgärder, också välvilligt pröva dessa.

Jag är också övertygad om att kammaren helt instämmer i vad utrikesministern yttrade angående det svenska folkets reaktion mot händelserna i Norge och Danmark, och jag vågar uttala den förhoppningen, att regeringen i fortsättningen ingenting skall underlåta, som kan vara ägnat att övertyga den tyska statsledningen om hur ockupationsmaktens framfart i dessa bägge länder skadligt påverkar även förhållandet mellan Tyskland och Sverige både nu och för en framtid.

Utrikesministern nämnde i sitt anförande den deklaration, som socialministern den 6 september avgav i ett tal och vari han uttalade sig om det problem, som populärt brukar kallas frågan om krigsförbrytarnas behandling. Socialministerns förklaring, att Sverige inte ville vara en fristad för personer, som tillhörde denna kategori, är av utomordentlig vikt även från utrikespolitisk synpunkt och med hänsyn särskilt till den betydelse, som alla de förenade nationerna tillägga denna fråga. Förklaringen gavs av socialministern, säkerligen med tanke på det förhållandet att han har det närmaste ansvaret för flyktningpolitiken. Utrikesministern har nu upprepat hans förklaring och sålunda, om det kunde behövas, ytterligare understrukit att den uttryckte den svenska regeringens samfällda uppfattning.

Jag är självfallet för min del på det klara med att tillämpningen av den grundsats, som socialministern gav uttryck åt, kan komma att ställa våra myndigheter inför svårlösta praktiska spørsmål. Det är inte lätt att dra några bestämda gränser mellan personer, som tillhöra den avsedda kategorien, och andra personer, som till äventyrs stå nära gränsen till den, och det är också klart, att bevisfrågorna här ofta komma att bereda svårigheter.

Emellertid gav socialministerns förklaring ett besked, som är ägnat att skapa klarhet åt olika håll och därför varit synnerligen välkommet. Det hör väl ha en viss förebyggande verkan på de personer, som det här kan bli frågan om, att svenska regeringen så tydligt har meddelat, att våra gränser icke öppnas för dessa personer.

Sådana brott som socialministern särskilt syftade på med sin förklaring ha

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

som bekant i stor utsträckning blivit begångna i vårt närmaste grannland, Norge, och vi svenskar känna mycket väl till vad som försiggår i Norge. Vi ha genom våra norska vänner, som vi sedan gammalt känna och vilkas tillförlitlighet är höjd över varje tvivel, möjlighet att få noggranna och väl bestyrkta underrättelser om den tyska polisens metoder mot norrmännen. Det är djupt motbjudande bara att tänka på de fruktansvärda fall av tortyr, som förekommit och alltjämt förekomma i Norge och som överträffa vad vi i vår vildaste fantasi skulle ha tilltrött tyska tjänstemän. Jag vill endast nämna två exempel på tortyr, som använts mot norrmän. Man har sprutat kokhet olja i ändtarmen på norska fångar, givetvis med påföljd att de så gott som omedelbart dött, utan att ha kunnat tvingas till att avlägga de eftertraktade bekännelserna. En annan metod är att man har pressat samman testiklarna på fångar för att tvinga dem till bekännelser.

Det som vi svenskar ha bevittnat av tysk framfart i Norge kommer utan tvivel att för lång tid framåt påverka även vår utrikespolitiska inställning. Nog visste vi tidigare genom erfarenhet, bl. a. från förra kriget, att en ockupation av ett land medförde stora lidanden för befolkningen — sådant är oundvikligt — men den tyska ockupationen av Norge har varit något mycket värre än en militär ockupation av den art, som man förut har varit van vid att bevittna. Det nationalsocialistiska partiets maskineri monterades omedelbart upp i detta demokratiska land, och Gestapo fick fritt spel, allt i syfte att förvandla den gamla norska demokratien till ett tyskt nationalsocialistiskt protektorat. Man inbillade sig att med våld och terror kunna förmå fria norrmän att övergå till att bli underdåniga nationalsocialister, och en gång inne på denna väg har man icke ryggat tillbaka för några medel för att vinna det uppställda målet. Ju starkare motståndet har känts, desto mer desperata terrormetoder ha kommit till användning. Icke ens i detta slutskede av kriget, då det borde vara klart, att en ökad terror endast kan öka den skuld, som vid ett kommande fredsslut kommer att få sonas av de brottsliga, har regimen anpassats efter folkrättsliga regler för ockupation eller behandlingsmetoderna blivit mera mänskliga. Allt detta har lärt oss mycket om tysk mentalitet och tysk politik. Uppträdandet i Norge har avslöjat för oss de långsiktiga planer, som de tyska makthavarna hade; förberedelserna för inträngandet i Norge, för kuvandet av det norska folket och omstörtandet av dess författning med hjälp av inhemska quislingar ha givit oss en åskådningslektion beträffande Tysklands syn på sina mindre grannstater, som vi sent komma att glömma.

Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att påpeka en speciell sak. Vi ha under dessa krigsår kunnat i vårt land iakttaga, att en del naturaliserade svenska medborgare av tysk härkomst uppträtt såsom nationalsocialistiska förtroendemen här i Sverige och ibland varit högt ställda i den nationalsocialistiska partihierarkien. De hade tydligen, det kunna vi förstå, viktiga uppgifter såsom »femtekolonnare» i ett eventuellt ockuperat Sverige. Jag tror, att regeringen nödgas att i ljuset av dessa erfarenheter överväga, om vi inte måste införa i vår medborgarrättslag bestämmelser, som möjliggöra att man frånhänder sådana personer den svenska medborgarrätten, som ha varit naturaliserade men som ha visat sig ha sitt rätta fosterland i den nation, varifrån de ursprungligen kommit. Jag är övertygad om att även i våra grannländer det problemet kommer att resas. Vi ha ju tidigare samarbetat på medborgarrättslagstiftningens område, och jag tror att detta är en fråga, som kommer att intressera alla dessa länder.

Herr utrikesministern omnämnde i korthet den utomordentligt viktiga händelse, som framläggandet av förslaget till en ny säkerhetsorganisation efter

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

konferensen i Dumbarton Oaks, utgjorde. Denna Washingtonkonferens har framlagt en plan för en internationell organisation, som visserligen endast är preliminär och därtill på viktiga punkter ofullständig, men som i alla fall anger vissa huvudlinjer för den organisation som med all säkerhet kommer att bildas. Sverige får såsom neutral stat som står utanför kretsen av de förenade nationerna ingen möjlighet att ta del i konferensdebatterna om detta förslag, men det minskar ju inte vårt intresse för de problem, som i planen behandlas. Det har förutsatts, att alla fredsälskande stater skola ingå i organisationen, och på Sveriges fredskärlek kan i varje fall ingen tvivla. Vi ha alltså att i sinom tid vänta en uppmaning att ansluta oss, och vi ha all anledning redan av det skälet att uppmärksamta följa planens utveckling och vidare öden. Jag kanske får ta kammarens tid något i anspråk med att nämna några ord om denna plan.

Såsom en allmän karekteristik av densamma har premiärminister Churchill nyligen uttalat, att den överensstämmer med folkförbundsaktens anda och principer men har beklänts med den nödiga auktoriteten. Det är också påfallande, i vilken betydande utsträckning Nationernas förbund har fått tjäna som mönster för planen. Det är anledning till stor tillfredsställelse, att denna nya plan alltså är noggrant genomarbetad och delvis byggd på sådana organisatoriska idéer, som ha prövats inom Nationernas förbund och befunnits värdefulla. På vad sätt det gamla folkförbundet skall avvecklas, framgår inte av det nya dokumentet.

Planen upptar ett råd, vari de fem stormakterna skola ha permanenta platser, och som i övrigt består av sex andra stater, valda av församlingen för två år i sänder utan rätt till omval. Rådet skall vara organisationens främsta organ. Framför allt skall hos rådet koncentreras handhavandet av säkerhets- och sanktionsapparaten. Hur beslut skall fattas i rådet är däremot ett spörsmål som har lämnats öppet tills vidare. Olika meningar synas ha framträtt i den punkten. Det har talats om flera tänkbara regler. Enligt ett alternativ skulle för beslut i rådet fordras enhällighet åtminstone av samtliga permanenta medlemmar. Enligt ett annat, mindre strängt alternativ skulle det räcka med en på visst sätt kvalificerad majoritet. Några officiella upplysningar i denna punkt ha inte lämnats.

Vid sidan av rådet skall det finnas en församling, där samtliga medlemsstater äro representerade, och beslut skall där fattas med två tredjedelars majoritet, varvid alla stater ha lika rösträtt. Församlingen tänkes huvudsakligen vara ett opinionsbildande organ, en plattform för debatt i internationella frågor, och rådet skall avge rapporter till församlingen. I stort sett kan man säga, att det inte är stor skillnad mellan den planerade församlingen och Nationernas förbunds församling, ehuru avsikten nog är att församlingen i den nya planen skall ha mindre befogenheter än enligt förbundsakten.

Av stort intresse är att en internationell domstol skall ingå i planen, byggd huvudsakligen på samma grundval som den nuvarande internationella domstolen. Slutligen talas det om ett ekonomiskt och ett socialt råd.

Den viktigaste nyheten i denna plan gäller medlemmarnas förpliktelser i fråga om tvångsåtgärder mot en fredsstörare. Det är väl på den punkten som planen är av speciellt intresse för Sverige redan i nuvarande läge. Som jag redan har sagt, skall frågan om besluts fattande i rådet tills vidare lämnas öppen. En dominerande tanke hos de allierade stormakterna har uppenbarligen varit — såsom också herr utrikesministern framhöll — att den framtida freden kan tryggas endast genom sammanhållning och samarbete mellan dessa stormakter även efter kriget. Ingen vill väl jäva riktigheten av den uppfattningen. I allra högsta grad har Sverige på grund av sitt läge intresse av en utveckling

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

som förenar Sovjetunionen och västmakterna i ett nära samarbete även efter krigets slut. Från den synpunkten kan det sägas, att den planerade säkerhetsorganisationen, som alltså bygger på detta samarbete och är ägnad att ge det en ökad hållfasthet, bör kunna vara av stort värde, även om säkerhetssystemet så att säga kan låsas upp endast genom enig samverkan i det konkreta fallet mellan samtliga permanenta rådstater. Men något riktigt tillförlitligt system skulle ju detta ändå inte vara. En internationell säkerhetsorganisation med en röstningsregel, enligt vilken alla de permanenta rådsmedlemmarna, d. v. s. stormakterna, skulle vara eniga för att sanktionssystemet skulle träda i kraft, är i grund och botten en allians riktad mot ett bestämt håll. Skulle säkerhetsorganisationen kunna sättas ur funktion genom att en av stormakterna vägrade sin medverkan, bleve dess egentliga betydelse att förebygga revanschkrig från de besegrade länderna, som ju inte ha permanenta rådsplatser. Det är visserligen inte i och för sig något ringa mål. Hade trygghet mot revanschkrig vunnits efter det förra kriget, skulle vi inte ha behövt uppleva det nu pågående kriget. Å andra sidan om vi hade haft den föreliggande planen såsom grundval för folkförbundet med de förra gången allierade stormakterna såsom permanenta rådsmedlemmar och envar med vetorätt mot sanktioner skulle säkerhetsmekanismen ha varit oanvändbar gentemot Italien och Japan. Vetorätten skulle innebära, att de enskilda staterna inte finge någon garanti för hjälp i händelse av ett angrepp, men samtidigt också att sanktionsförpliktelseerna bleve mindre betungande för medlemsstaterna. Se vi saken ur svensk synpunkt, skulle planen innebära, om man hade den här hypotetiskt antagna röstningsregeln, att endast om alla permanenta rådsmedlemmar vore eniga, skulle vårt land behöva medverka vid sanktioner, eljest skulle neutralitet tydligen vara medgiven. Vid en konflikt mellan stormakterna i rådet skulle vårt land således kunna vara neutralt, åtminstone enligt planen, likaså vid en konflikt som uppstode mellan andra stater, ifall någon av stormakterna i rådet funne det opportunt att rösta mot ett ingripande. Jag ingår inte på frågan, huruvida vi faktiskt skulle kunna hålla oss neutrala inför en dylik konflikt — det komme givetvis att bero bl. a. på var konflikten uppstått — men jag håller mig nu till den nya planens tankegång.

Vetorätten har från ett auktoritativt håll inom de allierade länderna mött vissa erinringar. Jag kan inte underlåta att här citera ett yttrande av Viscount Cecil of Chelwood, förutvarande lord Cecil, som spelat en så stor roll inom Nationernas förbund och haft så stor andel i folkförbundets tillkomst efter förra kriget. Han har i överhuset häromdagen yttrat följande: »Om det antages — såsom ifrågasatts under debatten i dag — att åtminstone de fem huvudmakterna måste vara enhälliga, innan något kan göras, så innebär förslaget, att i denna yttersta fråga om världsfreden vilken som helst av stormakterna kan uttala sitt veto och avböja företagandet av en aktion för upprätthållandet av freden och undertryckandet av angrepp. Om en av dem rent av skulle vara angripare, är jag säker på att detta veto skulle begagnas. Detta är en mycket stor svårighet, så mycket hellre som uppenbarligen ett angrepp inte kan lyckas utan att en av stormakterna själv är angripare eller har sympati för angriparen och är beredd att stödja honom. Angrepp från en mindre stat skulle inte vara en fara för världsfreden, om inte det finge stöd från någon av stormakterna. Detta problem måste man se i ögonen och söka finna en lösning på.» Lord Cecil ifrågasatte t. o. m. en återgång till Nationernas förbunds bestämmelser angående sanktioner i det avseendet att dessa sanktionsförpliktelser åläggas varje medlem individuellt utan behov av röstning inom rådet.

Jag skulle vilja ytterligare göra den reflexionen, att den nya planen ger ett utrymme åt neutraliteten som kan synas oväntat med hänsyn till den

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

vanliga uppfattningen, att neutraliteten har spelat ut sin roll efter detta krig. Såsom jag nyss nämnde, skulle ett veto från en av de permanenta rådsmedlemmarna mot en kollektiv aktion hindra förbundets säkerhetsmekanism från att fungera, och det måste betyda, att i ett sådant fall varje medlemsstat äger rätt till neutralitet.

Under de fortsatta förhandlingarna mellan samtliga de allierade staterna komma helt visst dessa frågor att bli föremål för ingående prövning. Även andra delar av förslaget, som jag här förbigått, komma säkerligen att föranleda meningsbrytningar. Så mycket torde dock redan vara säkert, att bildandet av en internationell säkerhetsorganisation efter kriget är tryggat och att detta nya folkförbund kommer att främja sammanhållningen och samarbetet mellan de allierade stormakterna, vilket torde vara en av huvudförutsättningarna för fredens bevarande i framtiden. En annan förutsättning för att organisationen skall få varaktig framgång är givetvis — såsom utrikesministern i sitt anförande framhöll — att den också ger utrymme för de mindre staternas legitima intressen och rättigheter.

Häri instämde herr *Larsson, Sam.*

Herr **Pauli**: Herr talman! Jag vill till en början varmt instämma i de ord, som herr utrikesministern och senare herr Undén ha yttrat angående uppfattningen här i Sverige om förhållandena i våra nordiska grannländer, framför allt då i Norge. Jag ber också att få instämma i den vädjan, som här framställts och som säkerligen under den fortsatta debatten kommer att ytterligare understrykas, att det måtte skapas möjligheter för Sverige att på ett så tillfredsställande och effektivt sätt som möjligt fullgöra sin plikt i fråga om hjälp till Norge under dess nu på allvar inledda frihetskamp.

Jag har emellertid, herr talman, begärt ordet för att beröra en annan fråga, som inte upptogs i herr utrikesministerns anförande, men som har en växande aktualitet och som under senare tiden ofta diskuterats i den svenska pressen. Det gäller ett annat demokratiskt land än de nordiska staterna, nämligen Tjeckoslovakien.

Den enda av de förenade nationerna, som det neutrala Sverige för närvarande inte har normala diplomatiska förbindelser med, är Tjeckoslovakien. Ända sedan början av kriget ha vi haft normala diplomatiska förbindelser med Danmark, Holland, Belgien, Polen, på sätt och vis även med Frankrike m. fl. stater, fastän dessa länder ha varit och i viss utsträckning ännu äro ockuperade av Tyskland och fastän i vissa fall mycket abnorma förhållanden rått eller råda beträffande deras statsöverhuvudens eller regeringars ställning. I Danmark t. ex. är ju sedan den 29 augusti 1943 både konungen, regeringen och riksdagen satta ur spelet genom ockupantens förvållande; det surrogat för regering som finns är som bekant de olika departementens expeditiönschefer. I Belgien är landets monark tysk krigsfånge — vilket man kan säga att monarken i Danmark också är — och landet har, tills det nyligen befriades, endast haft en i London bosatt exilregering. Holland och Polen, liksom Norge, ha likaså sina lagliga statschefer och deras regeringar utanför landets gränser. Med Norge ha glädjande nog våra normala diplomatiska förbindelser numera återställts, utan att någon ändring i det nyss nämnda förhållandet dessförinnan hade inträtt. Detta har inte ansetts strida mot vår neutralitet. Beträffande Frankrike har Sverige tidigare haft diplomatiska relationer med den av Tyskland beroende Vichyregeringen, och numera har Sverige erkänt general de Gaulles provisoriska regering, sedan denna först erkänts av de allierade.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Man frågar sig med förvåning, varför Tjeckoslovakien skall ur svensk officiell synpunkt behöva utgöra ett undantag — numera det enda undantaget. Dess statsöverhuvud, president Benesj, och dess regering äro sedan länge erkända av de förenade nationerna. Münchenfördraget, som var inledningen till den tyska delningen och ockupationen av Tjeckoslovakien, har sedan länge upphävts av England, som spelade en så aktiv roll vid detta egendomliga fördrags tillkomst. En självständig tjeckoslovakisk armé har uppsatts, och delar av densamma deltaga i det framgångsrika befrielsekrig, som ryska trupper och slovakiska frihetskämpar i samförstånd med den tjeckoslovakiska londonregeringen för närvarande föra i landets östra delar. För kort tid sedan avreste en tjeckoslovakisk regeringsdelegation, enligt vad som meddelats i pressen, till det befriade området i Tjeckoslovakien. Den befinner sig säkerligen i detta ögonblick på sitt hemlands mark.

Man har ibland hört den invändningen, att det de facto icke skulle existera någon tjeckoslovakisk stat, eftersom slovakerna i mars 1939 skulle ha sagt upp sambandet med tjeckerna och fortfarande skulle utgöra en stat för sig. Det är likväl alldeles uppenbart, att den kupp, varigenom Slovakien den gången i tysk regi skildes från Böhmen och Mähren, inte kan skrivas på den slovakiska folkviljans konto. Utan att här närmare ingå på den saken vill jag endast påminna om att det s. k. val, som i december 1938 företogs i det efter München autonoma Slovakien och som förde quislingen Tiso till makten, var en parodi på vad man i demokratiska stater kallar ett val. Det var av totalitär typ: det fanns bara möjlighet att rösta på ett enda parti, det fascistfärgade Hlinkapartiet. Och inte ens detta parti hade som sitt mål uppställt det s. k. oberoende under tysk överhöghet, vilket blev resultatet av Tisos statskupp. Viktigare än att utreda dessa omständigheter är emellertid att påvisa det faktum, att det slovakiska folket numera i handling på det mest påtagliga sätt — nämligen genom en omfattande väpnad folkresning — har visat, att det inte vill veta av vare sig Tisos quislingregering eller dess tyska herrar. Slovakerna ha också nyligen offentligt tillkännagivit, att även de önska återupprättandet av en enhetlig tjeckoslovakisk stat. De vilja visserligen inom denna ha ett något större mått av administrativ självstyrelse, men det är en sak som ingenting ändrar i detta betydelsefulla faktum. Invändningen, att det inte inom de tjeckiska och slovakiska folken själva skulle finnas ett faktiskt underlag för den tjeckoslovakiska statens fortbestånd, är alltså inte hållbar.

Man kan också få höra det argumentet, att Tjeckoslovariens kasus är en helt annan än de staters, som i krig med militära medel besegrats och ockuperats av Tyskland. Tjeckoslovakerna accepterade ju utan väpnat motstånd den första styckning av landet, som i München beslöts av fyra stormakter, utan att tjeckoslovakerna ens fingo tillträde till konferensen. Övergivna av sina bundsförvanter, som ställt sig på deras fienders sida, befunno sig tjeckoslovakerna i ett tvångsläge. De accepterade likaså utan att sätta sig till väpnat motvärn den ytterligare klyvning av landet, den tyska ockupation av Böhmen och Mähren och dessa områdens införlivande med Tyskland såsom »protektorat», vilka det då praktiskt taget värlösa landet påtvangs genom den tyska kuppen i mars 1939. Denna ockupation skedde under de redan i Österrike utprövade former som avsågo att åt överväldet ge ett sken av frivillig underkastelse under det tyska »beskyddet». Att denna frivillighet inte var annat än ett sken och att den inte bör rimligen kunna återopas i nu förevarande sammanhang får anses uppenbart. Teckoslovakien är de facto — även om det inte skett i de gamla formerna — ett härtaget land liksom andra av Tyskland ockuperade stater. Skillnaden ligger endast däri att det national-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

socialistiska Tyskland den gången ännu kunde med framgång praktisera de nya former för krig utan vapenskifte, blott med anlitande av krigshot, som det förut tillämpat i Österrike. Detta var verkligen en nyhet, som varken generalstaberna eller utrikesdepartementen i andra stater voro beredda på och som folkrätten inte hade förutsett. Sedan den tiden har man emellertid haft tillfälle att få saken klar för sig. Det förefaller som överdriven formalism, om man skulle åberopa frånvaron av krig i gammal vedertagen mening såsom hinder för att tillerkänna den tjeckoslovakiska staten samma rättsanspråk som andra under mera övliga former härtagna länder. Man kan också erinra om att inte heller Danmark i april 1940 av kända skäl kunde göra väpnat motstånd.

Ser man på vad som skett inom landet efter ockupationen, så är det omöjligt att upptäcka någon principiell eller praktisk skillnad mellan Tjeckoslovakien och de med krig ockuperade länderna. Tjeckerna ha behandlats med samma hänsynslöshet som de folk, vilka haft tillfälle att bruka sina vapen mot invasionerna. Deras universitet ha stängts, deras studenter ha förföljts, deras arbetarorganisationer ha upplösts. Och vad namnet Lidice betyder, veta vi alla. Motståndet mot inkräktarna är lika ihärdigt och omedgörligt som i andra ockuperade länder. I Slovakien har det, som sagt, numera övergått i väpnat uppror. Även denna invändning måste alltså frånkännas bindande kraft. Skulle några formella svårigheter ur traditionell folkrättslig synpunkt verkligen anses föreligga i fråga om ett erkännande från svenska statens sida, är jag övertygad om att vårt utrikesdepartement med sin betygade skicklighet och med den träning det under de senaste åren har fått i dylika ting ganska lätt skall kunna finna en framkomlig utväg.

När man slutligen invänder, att ett formellt erkännande av president Benesjs regering antagligen skulle medföra, att vi inte kunna ha kvar det svenska generalkonsulat, som för närvarande finns i Prag, kan det svaras, att om det här uppstår ett vakuum, torde det av allt att döma inte behöva bli särdeles långvarigt. För övrigt vill jag påminna om att man reste liknande invändningar beträffande det svenska konsulatet i Oslo, när det gällde återupprättandet av våra förbindelser med Norge. Men det visade sig gå bra ändå.

Slutligen vill jag säga några ord om de positiva skäl, som kunna anföras för att man från Sveriges sida med det snaraste bör göra slag i saken. Det anses kanske inte väga så tungt, om man åberopar den moraliska skyldighet, som vi i vår egenskap av ett demokratiskt och frihetsälskande folk ha att ge ett om också blygsamt handtag åt en annan demokratisk och frihetsälskande nation, vilken med beundransvärd ihärdighet inte bara under dessa sista tragiska sju år, utan förut genom århundraden, har fört demokratiens kamp mot Europas starkaste reaktionära makter. Mera anklang har kanske påpekandet av att vi genom ett sådant om ock länge försenat steg skulle göra något för att stärka vårt lands anseende och goodwill hos de nationer, som av allt att döma komma att ha mest att säga till om i framtidens värld. Och en synpunkt, som väl får tänkas väga särskilt tungt hos de många, som intressera sig för Sveriges ekonomiska framtid och vårt kommande handelsutbyte, är den, att vi kunna skörda betydande kommersiella fördelar genom att i tid återknyta våra handelsförbindelser med Tjeckoslovakien genom dess befullmäktigade ombud i vårt land. Före den tyska ockupationen var Tjeckoslovakien för oss en mycket nyttig handelspartner. Året före ockupationen t. ex. översteg den svenska importen från Tjeckoslovakien 50 miljoner kro-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

nor, och den svenska exporten dit belöpte sig på mer än 35 miljoner. Vi böra slutligen också tänka på det livliga kulturutbyte, som under mellankrigstiden rådde mellan de två länderna, och på det levande intresse, som även nu mitt under kriget från tjeckoslovakerna i Sverige på olika sätt har visats för ett fortsättande av detta givande utbyte.

Förr eller senare kommer otvivelaktigt den dag, då Sverige ger Tjeckoslovakien erkännande på nytt såsom självständig nation. Frågan är om detta bör ske förr eller senare. Ju förr vi göra detta, desto mer vinna vi själva på saken. Ju senare vi göra det, desto mera förlora vi. Både med hänsyn till vår allmänna goodwill i världen och med tanke på våra framtida kommersiella intressen är det därför skäl att uttala en förhoppning — och denna förhoppning delas av en utbredd svensk opinion — att vår utrikesledning i denna fråga om Tjeckoslovakiens erkännande inte skall vila alltför länge på hanen.

Överläggningen blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Bagge* att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Bagge* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 299, angående tomt för statens normalskola.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.) Fortsattes överläggningen i anslutning till det meddelande, som jämlikt Kungl. Maj:ts skrivelse nr 298 lämnats kammaren av hans excellens ministern för utrikes ärendena herr Günther.

Herr *Linderot*: Herr talman! Innan jag går in på några av de konkreta frågor, som väl samla huvudintresset i dagens situation, vill jag göra en liten anmärkning om en inledande sats i den regeringsdeklaration, som här föredragits av herr utrikesministern.

Det heter i deklarationen, att fullföljandet av den hittills förda politiken bör kunna räkna med förståelse såväl inom som utom landet. Om man av denna formulering skulle dra den slutsatsen, att inte bara regeringen utan även svenska folket och andra folk äro mycket tillfredsställda med den hittills förda utrikespolitiken, ber jag att få inlägga en gensaga däremot. Det är nämligen som bekant icke så, att regeringen i dag har någon anledning att inkasera ett förtroendevotum för den hittills förda politiken, ty den har varit föremål för mycket stort missnöje, ej mindre utom än även inom vårt land. Att vi borde ha en neutralitetslinje såsom grundval för denna politik, därom ha vi ju i stort sett varit eniga, och allt fortfarande är det ju ingen som påstår, att vi i dag skulle proklamera något annat än denna grundval för utrikespolitiken. Jag skall emellertid senare ange några synpunkter på frågan om neutraliteten. Avvikelsena ifrån vad man i allmänhet betraktar såsom neutralitetspolitik ge emellertid fortfarande anledning till oro hos många, som anses vara mycket goda svenska patrioter. Jag vill här ha sagt ifrån att diskussionen om den utrikespolitik, som förts under kriget, icke är avslutad i och med den deklaration från regeringen, som gjorts i dag.

Det göres gällande att regeringen skulle ha fått förtroendevotum för sin utrikespolitik i valet, därför att de fyra partier som samverka i regeringen fingo en mycket överväldigande anslutning inom väljarkåren. Nu är det emellertid på det sättet, som var och en vet, att det nuvarande partisystemet och valsystemet, ja, också det nuvarande regeringssystemet göra det ganska omöjligt för en enskild medborgare att i en särskild fråga ge uttryck för en av-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

vikande mening vid ett val. Om vi kunde tänka oss att så varit möjligt, om man alltså i valet kunde ha röstat för eller emot den tidigare förda utrikespolitiken, skulle säkerligen valsiffrorna ha blivit mycket annorlunda än de blevo. Som det nu var, kunde endast de, som i politikens övriga huvudfrågor kastat loss från de fyra samregerande partierna och röstade med det kommunistiska partiet, valmatematiskt sett räknas som opponenter mot den förda utrikespolitiken. Men valmatematiken är härvidlag inte tillämplig. De 318 000 väljare, som röstade med kommunistiska partiet och som sålunda kunde betraktas som klara opponenter, får man i detta fall icke blott räkna, utan även väga. De väga nämligen betydligt mer politiskt sett än vad en matematisk jämförelse kan ge vid handen. Om personval skulle ha ägt rum, där opponenter mot regeringens utrikespolitik hade stått emot anpassningar, så skulle man säkerligen på många håll ha blivit fullkomligt överraskad av vad som skulle ha skett — de som kallats anpassningar hade säkerligen kommit att lida ett förkrossande nederlag.

Detta vill jag gärna göra regeringen uppmärksam på när man nu, av deklARATIONEN att döma, tycks anse att någon egentlig opposition här i landet, mot vilken man anser sig böra polemisera, icke längre är för handen. Det kan kanske sägas att i några valkretsar dylika »personval» trots allt i realiteten försiggingo, där trots partilistsystemet vissa personer samlade huvudintresset, och det är ganska intressant att se resultatet. I Stockholm exempelvis, där en överraskande frammarsch gjordes av folkpartiet, stod såsom spetskandidat på folkpartiets lista en person, som under kriget verkligen opponerat mot regeringspolitiken i många betydelsefulla hänseenden och särskilt i fråga om vad vi bruka kalla anpassningspolitiken. Det vore säkerligen inte heller märkvärdigt, om den överraskande kommunistiska frammarschen i Skånestäderna skulle ha något samband med det faktum, att såsom spetskandidat för socialdemokraterna där stod herr Vougt. Det är nog alldeles självklart att valutslaget här hade samband med själva personfrågan.

Jag har här velat göra dessa små anmärkningar för att man inte skall tro, att det råder enighet om att regeringens utrikespolitik i och för sig kan betraktas såsom godkänd. Jag tror att vi skola upprätthålla åtskilligt av den tidigare kritik, som utövats. Och det kommer väl tillfällen då denna kritik kan få positiva verkningar.

För dagen böra vi emellertid lämna diskussionen om detta och ägna oss åt det väsentliga: åt vad som skall komma och åt vad som skall göras. Och jag vill i detta sammanhang göra några konkreta uttalanden i vissa frågor.

Jag måste då i allmänhet om regeringsdeklarationen säga, att den i hög grad lider av brist på perspektiv. Man finner i hela det anförande, som herr utrikesministern här har hållit, egentligen bara en redogörelse för vissa komplikationer av i dag och hur man söker lösa dessa olika komplikationer. Men något perspektiv för framtiden finnes egentligen icke. Det finns en deklARATION om att Sveriges villighet till internationell samverkan består. Nå, det fattas bara att motsatsen skulle ha deklarerats! Den säger alltså i själva verket rakt ingenting. I det fallet få vi vara herr Undén tacksamma, som berikade debatten här i dag om utrikespolitiken med att rikta uppmärksamheten just på den framtid, som vi nu ha att bygga upp. Detta måste väl vara det allra viktigaste i en debatt sådan som denna. Man kan ju invända att i det kaos, som ännu råder i världen och framför allt i Europa, är det inte så lätt att ange ett perspektiv för vår utrikespolitik. Jag erkänner villigt svårigheterna, men icke förty är det nödvändigt att söka anlägga vissa bestämda perspektiv, ty annars blir man ohjälpligt efter i en utveckling, som nu kanske kommer att antaga ett mycket rapidartat tempo i åtskilliga hänseenden.

Hitills ha ju krigsförhållandena helt präglat utrikespolitiken i vårt land.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Jag djärves här framföra den förhoppningen, att utrikespolitiken hädanefter skall taga kurs på fredsförhållandena. Den militära situationen och krigsutvecklingens tydliga tendens motivera faktiskt att vi såsom allmän riktlinje för utrikespolitiken sätta kurs på fredsförhållandena, såsom faktiskt också herr Undén i sitt anförande gjorde. Det betyder att de viktigaste utrikespolitiska dispositionerna mera skola inriktas på framtiden än på de dagliga omsorgerna om landets fred och självständighet. Vi skulle med andra ord kunna anse vår självständighet för närvarande ganska tryggad gentemot dem, som ha hotat oss under kriget, även om krigets slutskede kan medföra överraskningar, som till och med temporärt kunna äventyra freden — därom kan ingen med viss-
het spå någonting.

Om vi nu skola taga sikte på fredsförhållandena i en utrikespolitisk debatt i Sveriges riksdag, vilka konkreta utrikespolitiska problem böra vi då ägna vår uppmärksamhet?

Enligt min mening är det för det första neutraliteten. Svensk utrikespolitik är traditionellt neutral. Neutraliteten har blivit så att säga ett axiom för svensk utrikespolitik sedan generationer tillbaka. Men det är ju så, att tiderna förändras och världen förändras. Och inte minst det andra världskriget har förändrat förutsättningarna för den yttre politiken. Jag är av den meningen att neutralitetspolitiken icke längre kan betraktas såsom en ledstjärna för svensk utrikespolitik. Erfarenheterna från det andra världskriget visa att de små staternas proklamerade neutralitet överhuvud taget ingenting betyder för dessa stater själva. Ingen tar sågon hänsyn till dessa proklamationer. Det är helt andra omständigheter som avgöra i vilken situation ett land hamnar. Och för en liten stat som Sverige är det uppenbart ådagalagt av erfarenheterna under de gångna fem krigsåren, att det inte är neutralitetsproklamationer, som ha räddat freden, utan andra omständigheter, som här tidigare av mig ha antytts och som jag för korthetens skull inte nu skall gå in på. Jag vill bara tillägga att om vi upprätthålla neutraliteten såsom huvudformeln för utrikespolitiken, så betyder det allenast ett slags svensk isolationism, som inte är till nytta, utan tvärtom till skada. Jag tror alltså att vår utrikesledning bör söka andra former för uppläggningsen av den yttre politiken än den traditionella neutralitetslinje, som i verkligheten blir en tom fras.

Det andra konkreta problemet för utrikespolitiken har jag formulerat i ordet nordismen. Detta problem måste man också taga ståndpunkt till. Säger man att vi icke skola isolera oss, att vi skola samverka med andra och att vi skola sätta kurs på fredsförhållandena, så kommer naturligtvis nordismen in i blickfältet ganska omedelbart. Skall då Sverige försöka att bygga sin utrikespolitik på en nordisk basis, på en samverkan mellan de nordiska länderna? Nu är det, som alla veta, ytterst svårt att konkretisera vad som menas med »nordism». Det finns en väldig massa olika meningar om den saken. Jag skall inte här diskutera ämnet närmare, ty jag har den meningen, att de nordiska ländernas inbördes relationer och deras relationer till andra makter både i öster och i väster och i söder ha genomgått och genomgå så grundläggande förändringar, att någon praktisk möjlighet att utforma svensk utrikespolitik på nordisk basis icke föreligger. Nordismen såsom riktpunkt för vår utrikespolitik måste sålunda för närvarande förkastas.

Det tredje problem som bör diskuteras har jag kallat västmaktsblocket. Tanken har lanserats i England och innebär kort och gott, att ett block skall bildas mellan de europeiska staterna väster och norr om Tyskland. Ett visst om också tämligen trevande bifall har man kunnat avlyssna här i landet för denna tanke på ett västmaktsblock. Vad skulle då grundvalen vara för en sådan blockbildning, i vilken man tänker sig att Sverige skulle deltaga? Såvitt jag förstår

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

är grundvalen för en blockbildning av denna art föreställningen om att Europa kommer att indelas i intressesfärer — grovt sett i en rysk intressesfär i öster och en anglosachsisk i väster, varvid förutsättes en dragkamp om Centraleuropa mellan dessa intressesfärer. Detta är såvitt jag förstår ingenting annat än gammaldags imperialism, förklädd till fredsvänlighet. Och en politik som syftar till sådana resultat, leder till nya krig, den är icke en fredspolitik. Som riktpunkt för Sveriges utrikespolitik måste sålunda tanken på ett inlemmande av landet i ett västmaktsblock förkastas. Sverige kan inte låta sig inlemmas eller självt inlemma sig i sådana intressesfärer. Sveriges folk känner egentligen bara en intressesfär, i vilken det vill medverka, och det är den varaktiga fredens intressesfär.

Jag menar alltså att Sveriges kurs på fredsförhållandena, som jag tillät mig formulera saken, måste vara en kurs på samförstånd och samverkan med de stater, stora och små, som ärligen vilja bygga en fredens och samverkans värld. Jag erkänner att det inte är så lätt att fastställa vem som ärligen vill göra detta. Men det gäller ju här att söka sig fram, att analysera föreliggande förhållanden och företeelser så gott man kan och orientera sig fram mot dem som man själv i varje fall anser ärligen vilja bygga upp en ny värld på fredens grundval och i samverkan mellan folken.

De överstatliga organisationsformerna för denna nya värld har herr Undén särskilt riktat uppmärksamheten på, och det är fullkomligt överflödigt att upprepa någonting av vad som därvidlag sades. Klart är att de ännu ligga i stöpsleven, dessa överstatliga former för fredsorganisationen. Segermakterna i kriget komma väl att genomföra sina planer, måhända utan att Sverige ens tillfrågas och i varje fall utan att Sverige får något egentligt inflytande på hur denna nya organisation av världen skall komma att taga sig ut. Men av detta bör man inte förledas till att bli passiv i den svenska utrikespolitiken. Jag tycker tvärtom att detta borde motivera att Sverige utvecklar en framsynt utrikespolitisk aktivitet. Vad menas med det? Ja, detaljerna kan man naturligtvis inte här diskutera. Jag tror emellertid att riktlinjerna böra kunna dragas upp. Jag har redan givit en allmän formulering och jag vill försöka att något konkretisera den genom att säga, att syftet med en sådan yttre politik måste vara att söka anknytning till och giva understöd åt de krafter i andra länder, som vilja skapa verklig demokrati och frihet för folkets breda massor inom länderna själva. Det är, när allt kommer omkring, den enda grund, på vilken en varaktig fred i världen kan byggas. Diplomaten ha vi ytterst litet respekt för — med förlov sagt, herr utrikesminister! Diplomati, det är ofta hjälplöshetens uttryck när man inte vet att handla på rätt sätt. Varaktig fred, broderskap och samförstånd mellan folken efter den häxnatt, som vi genomlevat, kan endast byggas på frihet för folket inom varje land. Därför skall utrikespolitiken inte hänga i luften, inte i diplomatiens himmel, utan utrikespolitiken skall taga sikte på de krafter ute i världen, som komma att vara fundamenten för en fredsorganisations uppbyggande.

Jag kunde ha lust att ställa frågan, om man av vår nuvarande utrikesledning kan förvänta en utrikespolitik på sådana grunder. Det är faktiskt mycket som talar emot att man skulle kunna vänta en sådan annan kurs i fråga om utrikespolitiken från den nuvarande utrikesledningens sida. Jag syftar inte på herr utrikesministern personligen, utan överhuvud taget på dem, som inom regeringen i huvudsak handlägga de utrikespolitiska ärendena. Till att börja med är utrikesledningens belastning från de gångna krigsåren ganska svår. Men betänkligare än detta tycker jag i alla fall är, att de inom regeringen, som närmast svara för utrikespolitiken, synas vara fastlåsta vid vissa fördomar. Jag tror att i fråga om politiken gentemot Sovjetunionen lider utrikesledningen av

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

gamla fördomar. I sin Finlandspolitik exempelvis lät sig regeringen länge ledas av den uppfattningen, att Finland var en västerländsk demokrati med uppgift att genom en krigspolitik skydda oss alla för österns barbari. Resultatet av en sådan uppfattning blev mycket ödesdigert, icke minst för Finlands folk. Det finns tecken som tyda på att man alltjämt hänger fast vid sådana fördomar inom vår utrikesledning, något som måste utgöra ytterst svåra hämningar för utformningen av en ny och bättre politik. Det finns tecken som tyda på att man i Sverige tänker övertaga den roll, som vissa stater öster om oss tidigare ha spelat, nämligen att vara något slags Västerlandets väktare mot Österlandet. Sådana tendenser i svensk politik äro mycket farliga. Vi ha ju sett vilka tragedier som staterna utefter Sovjetunionens västgräns ha genomgått, och detta borde vara oss en nyttig lärdom.

När jag säger att sådana tendenser i alla fall finnas i svensk politik, så vill jag anföra som ett exempel härpå den baltiska flyktingpolitik, som i regeringsdeklarationen har berörts. Det har sagts att denna flyktingpolitik är fullkomligt likartad med flyktingpolitiken i allmänhet. Jag tror inte att det förhåller sig alldeles så. I regeringsdeklarationen säges att svenska myndigheter icke ha medverkat i denna trafik. Till Sverige ha kommit cirka 30,000 människor från de baltiska staterna, och enligt regeringsdeklarationen är detta alltså någonting som Sverige och de svenska myndigheterna inte ha gjort och inte kunnat göra någonting åt. Jag har underrättelser som säga någonting annat om den baltiska flyktingpolitiken här i landet. Hur kunna t. ex. båtar, som komma från Balticum med flyktingar, lossa sin last här i Sverige, få bränsle för att gå tillbaka till Balticum för att hämta flera flyktingar, komma hit återigen och få bränsle för att på nytt gå över Östersjön? Utan medverkan av svenska myndigheter lär en sådan trafik inte kunna försiggå. Det vore en förolämpning mot svenska flottan och de myndigheter, som ha hand om övervakningen av trafiken vid våra kuster, att förutsätta att denna trafik skulle försiggå utan svenska myndigheters direkta medverkan och understöd. Jag tillåter mig att gentemot herr utrikesministern bestrida riktigheten av formuleringen, att de svenska myndigheterna inte skulle ha något att skaffa med denna trafik. Jag vet inte annars hur man i dagspressen kan få se fotografier som visa hur ytterst aktiv den svenska flottan är i de baltiska farvattnen när det gäller att samla upp flyktingsbåtar. Det kan ju tänkas vara en ren tillfällighet, och naturligtvis skall man visa en humanitär hjälpsamhet mot dem som komma i små farkoster på havet. Men jag är i alla fall inte övertygad om att det är så alldeles tillfälligt, som svenska flottan har kunnat utföra alla dessa välgärningar mot de flyktande människorna.

Det är dessutom en massa ting, som jag inte i detalj vill ingå på i denna diskussion, som tyda på att här har försiggått en organiserad folkförflyttning enligt en plan, som i vissa fall har uppgjorts i baltiska stater av »quislingar» och nazister eller av folk som uppger sig vara patrioter och vara ute i ärenden, som åsyfta att återställa den borgerliga ordningen i Balticum.

Det säges vidare i deklarationen att flyktingarna icke tillåtas att driva politisk propaganda. Efter vad jag förstod var det just beträffande de baltiska flyktingarna, som denna formulering ansågs nödvändig. I själva verket kunde jag, om jag tidigare haft kännedom om denna formulering, nu ha haft med mig en hel rad politiska kampskrifter, utgivna av baltiska politiska flyktingar — politiska kampskrifter av en för svensk utrikespolitik synnerligen tvivelaktig och riskabel karaktär. De äro mycket flott utstyrda, dessa kampskrifter; det finns alltså ganska avsevärda penningmedel för att ge ut dem.

Jag tror alltså att regeringen litet grand bör taga reda på vad som i verkligheten förekommer, så att denna formulering i deklarationen må komma att

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

överensstämma med verkligheten. Ty hittills är verkligheten icke sådan som i deklarationen angavs. Det finns naturligen bland dessa baltiska flyktingar en hel del oförargliga människor — arbetare, bönder och fiskare; krigets fasor ha gått över deras land, och när de ha fått en chans att komma över till Sverige och få äta sig mätta och få andas ut, så ha de tagit denna chans och följt med en båt över till Sverige. Det är ju klart att dessa människor skola mottagas som alla andra människor i nöd, som äro ute i lovliga ärenden. Givet är också att åtskilliga av dem kunna återvända till sina hem när kriget en gång är slut. Men det är inte på dessa jag här riktat uppmärksamheten, utan det är på de quislingselement och på de fascister, som uppenbarligen och bevisligen utgöra kärnan i denna rörelse och som äro organisatörerna av hela denna baltiska folkförflyttning. Det är alltså mot dessa som jag vill rikta strålkastaren i denna debatt och fästa regeringens uppmärksamhet på att här försiggår en farlig trafik. Baltiska kommittéer äro upprättade — en av dem kaller sig för Baltiska kommittén, och dessutom finns det kommittéer för Estland, Lettland och Litauen; för vissa av dessa länder ett par kommittéer. Dessa kommittéer äro härdar för fascistisk och antirysk propaganda, för konspirationer och intriger under patriotisk och demokratisk skylt. Med detta har jag inte sagt att alla, som tillhöra dessa kommittéer eller som medverka i dem, kunna karakteriseras sålunda. Men jag har sagt att dessa organisationer utgöra härdar för en dylik verksamhet, och det bör med allt eftertryck i denna debatt om vår utrikespolitik uttalas en varning mot denna trafik. Det kan inte vara möjligt att vi här i Sverige skulle vilja bli någon ny »cordon sanitaire» och efterträda de baltiska staterna och andra stater såsom denna förutsatta skyddsvall mot öster. Var barbariet är till finnandes, i öster eller i väster, det har något belysts här i debatten i dag, icke minst av herr Undén. Och därför borde alla dessa gamla fördomar och föreställningar ändå slutgiltigt likvideras. Och likvidera vi dessa fördomar så förstå vi, att det finns kulturfolk också i öster. Vilja vi öppna dörren dit, måste vår utrikespolitik också när det gäller baltiska flyktingsfrågor präglas av denna förståelse.

Herr utrikesministern uttalade förhoppningen om en vidgad handel åt öster, d. v. s. med Sovjetunionen. Det tror jag alla hoppas på. Ur svensk synpunkt vore det därför, tycker jag, angeläget att vår utrikesledning ägnar sig med all kraft åt att utbygga förbindelserna, särskilt just nu, med Sovjetunionen.

Trafiken på Leningrad är nu öppen. Det går redan båtar direkt från Stockholm till Leningrad, och svenska varor fraktas dit på svenska och finska kölar. Det är alltså en situation, i vilken vår utrikesledning bör ha litet bråttom och inte nöja sig med allmänna deklarationer om att man hoppas att det skall bli en bra handel med Sovjetunionen. Jag tycker att utrikesledningen omedelbart borde söka göra denna trafikled, vars öppnande man inte hade observerat, då regeringsdeklarationen avfattades — man talar där endast om lejdåbåtstrafiken — till en handelsväg av verklig betydelse så snart som möjligt. Det skulle ju bidra till att lösa åtskilliga av Sveriges egna ekonomiska problem.

Till sist vill jag endast yttra några ord om vad som ytterligare skulle kunna göras för att hjälpa Norge och Danmark. Det är mycket tacknämligt, att ett par norska statsråd med utrikesministern Trygve Lie i spetsen ha kommit till Sverige och här förhandla om vissa gemensamma angelägenheter. Alla hoppas säkert på bästa möjliga resultat härav, och har detta besök tillkommit på den svenska regeringens initiativ, såsom det har meddelats i pressen, så bör regeringen prisas därför. När det gäller frågan om vad som ytterligare skulle kunna göras för Norge och Danmark, så är det naturligtvis rätt vanskligt att här föreslå vissa precisa åtgärder. Härom dagen läste jag i en socialdemokratisk tidning väldiga smädelser mot en folkpartitidning i Eskilstuna. Denna hade

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

propagerat för en aktivare insats från Sveriges sida för att förkorta lidandena för Norges folk. Man sade: »Vad vill man? Vill man, att vi skall gå i krig nu i elfte timmen» o. s. v. Man smådade vederbörande tidning ganska våldsamt och talade om hjältepress o. s. v., och man menade att allt som kunde göras hade blivit gjort. Är detta verkligen riktigt? Jag vet inte varför vi blivit så förfärligt hjälplösa, när det gäller aktiva insatser för broderfolken. Hur kunde man utrusta frivilligkåren 1939—1940, då vi hade det mycket dåligt ställt med beredskapen, om något sådant just nu skulle vara alldeles omöjligt? I varje fall förefaller det mig alldeles tokigt att säga att det är omöjligt nu, då det var möjligt år 1939 och 1940. Teoretiskt sett skulle vi nu kunna ställa upp en 5, 6 gånger så stor frivilligkår utan att på minsta sätt draga in Sverige i några stora faror och äventyrligheter, och vi ha ju dessutom nu betydligt större materiella resurser att utrusta en frivilligkår för Norge. En frivilligkår skulle kanske genom sitt ingripande kunna förkorta den oundgängliga uppgörelsen med ockupanterna i Norge. Alla de farhågor som uttalats för utslag av bestialitet under de sista dagarna av kriget äro kanske berättigade. Det betyder alltså, att om man genom en aktiv insats kan förkorta uppgörelsen i exempelvis Norge och Danmark med bara en dag, har man kanske räddat tiotusentals människoliv. Jag tycker därför inte att man skall ställa sig så hjälplös, som den åsyftade socialdemokratiska tidningen gjorde, och småda dem som ändå uttrycka sin vilja att göra en aktiv insats.

Med det anförda har jag inte velat framställa förslag om att här skulle utrustas en frivilligkår. Det är en komplicerad sak, och det är ju inte bara på det sättet aktiv hjälp i högre grad än hittills kan givas. Men jag har velat taga upp saken såsom ett exempel på att det inte är så omöjligt att göra någonting, som man förutsätter. Jag låter frågan gå vidare till vederbörande. När nu norska statsråd befinna sig här, tycker jag att Sveriges regering i varje fall inte bör ställa sig fullkomligt hjälplös i fråga om annat än leveranser av livsmedel, industriella råvaror o. s. v. Det finns också andra möjligheter.

Med det som jag här har anfört, har jag, herr talman, sökt att framlägga några synpunkter som vi kommunister ha på frågan om hur den svenska utrikespolitiken för framtiden bör utformas. Jag tycker nämligen att man inte skall nöja sig med att relatera några detaljfrågor som äro aktuella just i dag. Det är hög tid att man utformar en linje med sikte på fredsförhållandena. Vår nuvarande utrikesledning — den samlingsregering som bär ansvaret för den nuvarande utrikespolitiken — tror jag icke är kapabel att genomföra en utrikespolitik av den antydda arten. Den paroll, som uppställdes av det kommunistiska partiet vid valet om att man borde avlösa samlingsregeringen med en vänsterregering, tror jag är mera aktuell i dag än under valrörelsen. Utan att närmare redogöra för vad vi innefatta i begreppet vänsterregering — det torde väl ändå för de flesta vara ganska klart — vill jag till sist såsom min mening framhålla, att för utformandet av svensk utrikespolitik för framtiden på ett för land och folk gagneligt sätt behövde landet få en annan regering än samlingsregeringen. Landet behövde få en vänsterregering, som genomförde en utrikespolitik ungefär sådan som den jag här sökt att skissera.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Sedan riksdagen åtskildes, ha händelserna på den världspolitiska arenan utspelats i en takt och tagit en omfattning, som försvårar överblicken, på samma gång som de förstärka intrycket av den väldiga kraftmätningen.

Krigshändelserna utspelas i omedelbar närhet av våra egna gränser, och det politiska läget omkring Östersjön har genomgått en betydelsefull förändring under några få månader. Vi känna för var dag allt starkare, att kriget nu

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

ingått i sitt sista avgörande skede, och vi känna, att kastningarna i den politiska balansen kunna bli både tvära och överraskande.

Den klara tendens, krigsutvecklingen visar, har på vissa håll föranlett spekulationer om vårt lands ställning till de krigförande parterna. Ännu i krigets sjätte år finnas personer som betvivla riktigheten av att Sverige fasthåller vid sin neutralitetspolitik. Dessa röster ha sekunderats av uttalanden i utlandet, som ifrågasatt, om den svenska neutraliteten är av samma principiella innebörd som exempelvis den schweiziska och om icke den svenska inställningen skulle vara förenlig med ett mera markerat ställningstagande i kriget. På vissa håll har man påstått, att den svenska utrikespolitiken icke varit konsekvent och att den icke följdriktigt upprätthållit neutralitetens stränga krav. Om de mera invecklade detaljerna kunna vi knappast diskutera, förrän alla handlingar lagts på bordet. Vi kunna emellertid konstatera två omständigheter. För det första respekteras alltjämt Sveriges neutralitet och oberoende samt dess rätt att självt bestämma över sina handlingar såsom suverän stat. Detta skulle knappast varit fallet, om vi icke fasthållit vid en neutral politik. För det andra ha vi lyckats att med vår neutralitetspolitik vinna dess främsta syfte — att hålla land och folk utanför krigiska förvecklingar. Vi ha fört vår utrikespolitik för att bevara freden åt Sverige så långt vi det förmått. Det vore kanske därför lika riktigt att karakterisera den svenska utrikespolitiken såsom en målmedveten fredspolitik, vilken på en gång lyckats bevara alla de väsentliga grunderna för neutralitetspolitik och den svenska utrikesledningens handlingsfrihet.

Mot bakgrunden av principerna för denna vår politik är det icke svårklarligt, att vi nu utan tvekan säga, att vi alltjämt avse att fasthålla vid vår strävan att bibehålla och skydda freden och att icke i maktkampens yttersta timma kasta oss in som deltagare däri. Om vi nu ginge in i kriget, skulle vi visa, att vår politik icke haft en linje, icke varit konsekvent. Det finns många länder i Europa, ganska små stater och däribland alla våra grannländer, som år 1939 i september tveklöst anslö sig till denna utrikespolitiska uppfattning. De ha mot sin egen vilja tvingats att försvara sitt land mot angrepp och ockupation och ha därvid automatiskt kommit att inrangeras på ena eller andra sidan i stormaktskriget. De ha blivit allierade eller medkrigförande genom verklighetens egen fruktansvärda utveckling och icke genom fri vilja. För vår del anse vi, att den omständigheten, att vi lyckats bevara vår fred, icke gör vårt land mindre värdefullt ur fredens eller mänsklighetens allmänna synpunkter.

En för vårt lands läge ytterst viktig händelse inträffade, då Finland och Sovjetunionen slöto vapenstillestånd. Vi gladdes över att ej mera blod skulle behöva flyta i Finlands tappra kamp mot en övermäktig motståndare. Men sorg råder i våra hjärtan över de fredsvillkor, som i politiskt och ekonomiskt avseende skulle betyda undergång för ett land, vilket saknade den sega livsvilja, som alltid utmärkt Finlands folk. Vi äro medvetna om att Finlands styresmän och det finska folket avse att ärligt och uppriktigt fullfölja vapenstilleståndsfördragets krav och att man där är övertygad om önskvärdheten och nödvändigheten av att skapa ett gott förhållande till segrarfolket. Det är vårt uppriktiga hopp, att detta genom god vilja å ömse sidor också skall lyckas.

Som frändefolk följa vi Finlands nuvarande förhållanden med stor uppmärksamhet, och som en broder i den nordiska syskonkretsen av självständiga stater iakttaga vi Finlands strävan att vidmakthålla sin suveränitet. Det skall heller icke förnekas, att vi följa utvecklingen i Finland med särskilt spänd uppmärksamhet eftersom det i denna kommer att uppenbaras graden av den uppriktighet som å ömse sidor kommit till uttryck vid stilleståndsförhandlingarna. Vi känna oss starkt medvetna om att Sovjetunionens förhållande till Finland kommer att utgöra den politiska prövosten som för vår egen del är av

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

yttersta vikt vid en bedömning av vår framtida inställning. Uppriktigt samarbete och ordhållighet komma att ytterligare stärka vår vilja till samförstånd och samarbete. En motsatt utveckling av de rysk-finska relationerna måste försvåra en sådan politik från vårt lands sida, ty en djup oro skulle då bli den dominerande reaktionen hos vårt folk. Det skulle bereda mig och många andra, vilka allvarligt önska att fred och samförstånd skola råda vid Östersjöns kuster, stor tillfredsställelse, om hans excellens herr utrikesministern på denna punkt ville giva oss utrikesledningens uppfattning i något fylligare form än vad som skedde i den redogörelse som nyss lämnades här i kammaren.

Även om Finland har fått fred, kvarstår ockupationen av Norge och Danmark, och längst uppe i nordväst ha nu striderna kommit in på norskt territorium. Norges och Danmarks tappra folk ha sargats under fem långa år av fruktansvärda upplevelser och en behandling, som trotsar all beskrivning. Vi svenskar veta, att man aldrig med våld eller hot kan kuva ett stolt och frihetsälskande folk. Som människor måste vi ropa högt vår harm och vår avsky över de mot alla västerlandets traditioner stridande våldshandlingar mot värnlösa män och kvinnor, som begåtts i Norge och Danmark. Deportationer under förhållanden, som i omänsklighet överträffa forna tiders slavtransporter, tagande av gisslan gentemot rättens heliga grundvalar, allt det som vi erfara om våra broderfolks behandling medverkar till vårt omdöme: »Detta är omänskligt.» Upprädan i Norge och Danmark innebär en ren negation av mänsklighetens, rättskänslans och det västerländska kultursamhällets alla traditioner.

Händelsernas utveckling i våra grannländer ha medfört ingripande händelser även för vårt lands del. Över våra gränser har kommit en ström av flyktingar, som sökt nödhamn hos oss. Vi äro glada att kunna erbjuda dem det skydd och den trygghet, som de så länge saknat, vi äro glada att våra resurser tillåta oss att taga dem om hand på ett sätt som motsvarar våra önskningar och våra förpliktelser. Utvecklingen kan bli sådan, att flyktingströmmen ytterligare kommer att öka. Må varje rättänkande veta, att han är välkommen hos oss.

Därmed äro dock våra uppgifter i humanitetens tjänst icke slut. Vi ha haft möjlighet att i viss, om också mycket begränsad omfattning hjälpa Nordens krigshärjade folk och särskilt dess barn på olika sätt. Ehuru detta har ställt vår försörjningsförmåga inför vissa prov, ha vi dock lyckats att fullfölja denna uppgift, och vi beklaga endast, att vi icke kunnat erhålla tillstånd att ytterligare utvidga vår hjälpverksamhet. Där de politiska förhållandena det medgivit, ha vi kunnat lämna en betydande hjälp, och det är här angeläget att framhålla, att våra hjälpaktioner beträffande Norge för närvarande icke begränsas av annat än utifrån givna förbud att göra mera.

I och med att freden kommer närmare och att i vissa fall vapenstillestånd slutits, har vårt land ställts inför en fråga, som är ytterst grannliga och till vilken vi måste ta position. Jag åsyftar frågan om de s. k. krigsförbrytarnas behandling av den svenska staten. Från auktoritativt håll har det klarlagts, att vi icke skola mottaga krigsförbrytare eller bereda dem en fristad. Den, som genom sina handlingar förverkat medborgarrätten i det västerländska rättssamhället, skall följdriktigt icke kunna söka dess skydd. Därom torde vi alla vara ense. Men en neutral iakttagare kan icke värja sig för det intrycket, att begreppet krigsförbrytare för närvarande tolkas relativt mångtydigt och på samma gång något ensidigt. Det synes vara så, att krigsförbrytarbegreppet har blivit mycket omfattande, och det betänkliga är, att den, som anklagas för krigsförbrytelse, synbarligen icke kommer att få sin sak prövad på ett sätt, som utgör en rimlig garanti för en objektiv behandling. Hämndkänsla och obehärskad lidelse äro dåliga domaregenskaper. Det är visserligen sant, att man alltid fått höra ropet »Ve de besegrade!» sedan ett krig avslutats.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Men i den mån man i krigsförbrytelse inlägger ett på allmänna rätts- och moralprinciper grundat fördömande av all opåkallad grymhet under krigets förande, måste man dock göra en reflexion. Det synes i viss mån vara så, att det finnes krigsförbrytare endast inom de besegrade nationerna. Låt oss trots detta uttala den förhoppningen, att de av kriget uppjagade lidelserna icke skola offra rättens krav. Det vore djupt beklagligt, om man skulle finna, att de segrande, när freden kommit och vedergällning skall utmätas, därvid tillåte ett åsidosättande av de allmängiltiga rättsprinciper, för vilkas återupprättande och bevarande man tvingats offra så många av sitt folk.

Vi, som levat i fred, vi, som undgått att bli ockuperade, kunna icke helt sätta oss in i de härtagna folkens tankevärld. Vi göra icke anspråk på att få föreskriva regler för deras handlande. Vi tro oss dock förstå, att det icke endast är freden, som är efterlängtd. Bakom koncentrationslägrens stältrådsnät, framför kulsprutornas mynningar och bajonetternas spetsar har hatet vuxit och harmen stigit till en outsläcklig längtan efter hämnd, en hämnd, som kan tillfredsställas först då kriget är slut. Fredens första tid kan bli blodigare än krigets sista dagar. Längtan efter att få utkräva vedergällning har hållit många uppe och drivit dem vidare.

Vi svenskar ha icke rätt att uttala annat än en förhoppning, att icke utvecklingen skall gå så långt, att möjligheterna för en framtida försoning mellan folken varaktigt skola gå till spillo. Ty därigenom skulle man tillintetgöra utsikterna till en fredlig utveckling under kommande generationer.

Vår längtan efter fred för alla folk måste orsaka, att vi med största intresse följa utvecklingen av förhandlingarna om en kommande internationell fredsorganisation. Så oklara som linjerna för denna alltjämt äro, är det alltför tidigt att nu göra några uttalanden därom. Vissa rapporter från den internationella konferensen ha dock ej varit lugnande, och särskilt de små staterna ha fog för allvarliga farhågor. Makt är visserligen förutsättningen för att man skall kunna upprätthålla en rättsordning, men makt är en dålig grund för rättens utformning, om den icke förbindes med allmängiltiga etiska och moraliska principer. Sådana ha hittills saknats i umgänget mellan nationer, och däri ligger orsaken till de lidanden, som mänskligheten under århundraden och årtusenden fått genomgå. I strävan att söka åstadkomma bättre förhållanden kan vår insats endast bli obetydlig. Men vår uppgift, sådan vi fatta den, är att trots detta sträva till ett återupprättande av förståelse mellan folken på varaktigare grundval. Det minsta vi kunna göra är att själva leva efter de principer, vi vilja se förverkligade.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7,30 eftermiddagen.

Herr **Branting**: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få ansluta mig till dem, som här av regeringen begära alla politiskt möjliga åtgärder för att bringa hjälp åt norska folket mot dess förtryckare och bödlar. Rapporterna bland annat från den norska hemmafronten bli ju alltmer alarmerande. Och när sådana ting kunna här rapporteras från denna talarstol, som vi nyss hörde av herr Undén, antar jag, att vi alla känna, att... nya krafter komma i rörelse. Vi böra inte, vi kunna inte med armarna i kors låta vilka skändligheter som helst få passera på andra sidan norska gränsen! Svenska och norska folken stå varandra verkligen så nära, att om det norska utsättes för ett övermått av lidande, blir det för oss nästan en fråga om självförsvaret.

Detta är en allmän inställning till dessa frågor, som jag för min del gav uttryck åt redan på det första hemliga sammanträdet efter överfallet mot

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Norge. Det var kanske då en känslomässig överilning, i betraktande av diverse maktförhållanden, som då för tiden voro okända. I dag, efter fyra års krig, ligger problemet ju i alla fall annorlunda till. Nu *vet* hela svenska folket — och hela världen — vad en tysk ockupation i verkligheten betyder. Nu ha vi ett försvar, som ger oss en helt annan trygghet och pondus — vill jag hoppas — än 1940, och nu har väl också, om jag så får uttrycka mig, den central-europeiska uroxen snart stängt hornen av sig. För resten ha vi sedan permittenttrafikens och transiteringarnas tid att försöka utplåna minnet av ett mycket diskutabelt kapitel i vår historia.

Jag är alltså för min del övertygad om att det finns en mycket stark svensk opinion, som i den norska frågan ger regeringen fria händer till alla effektiva initiativ, i samförstånd med norska regeringen.

Jag skulle också, herr talman, vilja säga några ord om vårt allmänna utrikespolitiska läge. Alla speciella frågor måste ju i varje fall behandlas och betraktas från dessa utgångspunkter.

Hittills under kriget har det varit en relativt enkel sak att med några ord eller någon fras ange uppgifterna för den svenska utrikespolitiken. Vi började helt dygdigt med att vara rätt och slätt neutrala. Under en lång och penibel tid gällde det sedan i stället, enligt den officiella formuleringen, att »hålla Sverige utanför kriget, med bevarad frihet och självständighet». Från regeringssidan har som bekant gjorts gällande, att detta inte alltid var så lätt. I varje fall var det de s. k. eftergifternas tid, då vi kände oss hotade till livet av Hitler-Tyskland. På den tiden var man så neutral, att man officiellt inte kunde nämna den terroristiska våldsockupationen av Norge och Danmark, utan att samtidigt liksom för jämviktens skull också beklaga det stackars ockuperade — Island! Nå, efter denna besvärliga tid ha vi ju nu kommit över till en annan, mera tidsbetonad neutralitet, och där stå vi alltså nu.

Alla dessa neutralitetsvariationer ha naturligtvis å andra sidan, enligt hans excellens herr utrikesministerns förklaring nyss, inte varit annat än »ett fullföljande av den hittills förda politiken»!

Det är emellertid uppenbart, att vi närma oss en situation, där dessa varierande freds- och neutralitetsformuleringar ha tjänat ut, helt enkelt därför att kriget kanske snart tar slut, som vi få hoppas. Vi komma att nödgas dra upp nya riktlinjer för den svenska utrikespolitiken, närmast för övergångstiden och sedan överhuvud taget för efterkrigstiden. Det bör alltså snart tydligt anges, *hur vi vilja bestämma Sveriges ställning och uppgifter i det nya Europa*. Och detta bör om möjligt också ske på ett sätt, som man kan vara enig om i lika hög grad som man — i stort sett — i alla fall har varit enig om den fredliga och neutrala generallinjen hittills.

Vår utrikesledning kommer därvid att ställas inför en uppgift, som så till vida blir litet svårare än förut, att det ju nu kommer att öppna sig olika alternativ för den svenska politiken. Under krigsperioden hittills har det egentligen bara funnits *en* allmän linje, som på allvar har kunnat komma i fråga. För visso ha varierande möjligheter förelegat i fråga om ställningstagandet i olika konkreta fall, men den allmänna riktlinjen har i alla fall varit given. I en nära framtid däremot kan man onekligen tänka sig en fortsättning inte bara i olika variationer, utan av ganska olika politisk karaktär.

Innan sikten klarnat över det utrikespolitiska fältet, kan det naturligtvis möta svårigheter att binda oss vid ett preciserat ståndpunktstagande. Vår utrikesledning kan kanske finna skäl för att tills vidare inta en avvaktande hållning. Vi måste ju under alla förhållanden räkna med, att Sverige kommer långt i efterhand, när det gäller den stora världens angelägenheter. Det blir inte de små neutrala, som få vara med att dra upp riktlinjerna för den nya

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

världsordningen. Men alldeles betydelselöst blir det väl ändå inte för situationen i norra Europa, hur den svenska orienteringen kommer att gestaltas. I varje fall blir det av största betydelse för oss själva!

Man kan då fråga: vad är det för olika alternativ, som öppna sig? Ja, vi få väl först klargöra vårt nuvarande läge för oss. Man kan väl, herr talman, vara överens om att det i realiteten blir Sveriges belägenhet emellan Sovjetryssland i öster och England-Amerika i väster, som i många år kommer att sätta sin prägel på det politiska livet här i Sverige, särskilt när det gäller utrikespolitiska frågor. Detta blir alltså det nya! Den nord-sydgående axelns tid är snart slut. Berlins roll i Skandinavien blir väl hädanefter mera blygsam. Det tyska inflytandet i Stockholm och i grannstaterna kommer, får man anta, att i det närmaste elimineras, också om vi alltjämt komma att bibehålla en hel del viktiga kommersiella och ekonomiska mellanhavanden på det hållet.

Hädanefter få vi alltså, som jag ser saken, utgå från att vårt land har sitt läge på den politiska meridian, som löper mellan Moskva och London. Det blir väsentligen de öst-västliga grannskapsförhållandena, som för framtiden komma att bestämma den utrikespolitiska frågeställningen här i landet.

Det är naturligt, att de flesta av oss vilja tänka sig vår internationella framtid först och främst inom ramen av ett nytt *Nationernas förbund*. Naturligtvis ha vi alla också varit intresserade läsare av de rapporter, som ha kommit från Dumbarton Oaks, och följt den internationella diskussionen kring detta tema. Det var ju också intressant att här åhöra herr Undéns redogörelser och hans förklaring, att tillkomsten av den internationella säkerhetsorganisationen nu kan anses för tryggad. Lyckligtvis behöva vi inte heller sväva i okunnighet om var det svenska socialdemokratiska partiet — och hans excellens herr statsministern! — står i fråga om, hur ett nytt Nationernas förbund lämpligen bör vara beskaffat. Man behöver bara gå till protokollen från den socialdemokratiska partikongressen i våras för att därvidlag få klart besked. Det parti, som jag har äran tillhöra, går nu in för en internationell politik med huvudsyfte att skapa en internationell rättsordning, utövad av ett demokratiskt organiserat folkens förbund, utrustat med internationell ordningsmakt.

Men om detta alltså är mer eller mindre klart i princip, så är väl därmed ändå knappast det väsentliga sagt beträffande vår framtida situation. Även efter tillkomsten av en internationell fredsorganisation — hur den nu än blir konstruerad — kommer enligt min mening hela betydelsen därav att kvarstå, att det är på den engelsk-ryska förbindelselinjen, som vi ha fått vår givna plats. Om det nya Nationernas förbund kommer till stånd, blir det väl en internationell arbetskombination med pålitlig funktion kanske bara när det gäller begränsade uppgifter. Vi veta i alla fall, att bakom ett sådant världsomfattande arbetskombinat komma ändå alltid att ligga de politiska realiteter, som utgöras av de segrande stormakterna.

Från dessa utgångspunkter, mina herrar, finns det särskilda skäl för oss att noga observera inte bara förhållandet i allmänhet mellan dessa stormakter, utan speciellt varje steg, som tas till befästande av det nuvarande engelsk-ryska samarbetet, vilket ju nyss har ytterligare konfirmerats genom förhandlingarna i Moskva. Såvitt man kan förstå blir det denna engelsk-ryska vänskaps- och samarbetspolitik, som vi för vår del ha att närmast utgå från. Jag antar, att icke någon svensk politiker finns, som vill bygga på den helt motsatta hypotesen om ett framtida engelskt-ryskt konfliktläge. Detta är ju, som alla veta, för närvarande den tyska arbetshypotesen. Men det vore enligt min mening dumt och farligt — lika väl här som i Finland eller Balticum — att försöka laborera med denna nazistiska spekulaton. *En* sak är naturligtvis att räkna

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

med alla eventualiteter, en helt annan är att liksom baka upp den gamla aversionen mot Sovjetryssland med tal om framtida storpolitiska konflikter och att kanske till och med försöka få fram sådana motsättningar genom allehanda intriger och rövarhistorier, avsedda att utså internationell misstro och ovilja.

Vad jag nu sagt här berör också något vår flyktingspolitik. Jag vill där bara tillåta mig att säga — eftersom saken ju har blivit behandlad av föregående talare — att det utan tvivel bland de finska och baltiska flyktingarna finns element, som vilja begagna sin rörelsefrihet här till att bedriva en internationell splittringspropaganda. Utrikesministerns förklaring, att vederbörande inte få bedriva politisk propaganda här i riket är ju principiellt tillfredsställande, men i vissa fall ganska svår att realisera i praktiken, kanske mycket på grund av vederbörandes förnämliga förbindelser på olika håll här i landet. Vi i Sverige ha ju tvärtom — jag instämmer däri med herr Undén — all anledning i världen att hoppas, att det nuvarande samförståndet mellan öst- och västmakterna blir bestående, till båtad inte minst för det fria Skandinavien. Vi ha all anledning i världen att hoppas, att detta samarbete kommer att räcka lång tid framåt, och vi ha ju därvid i minnet det tjugoåriga samarbetsavtal, som existerar mellan England och Sovjetryssland. Här ha vi verkligen, enligt min syn, vitala intressen att bevaka. Naturligtvis skulle ingenting vara olyckligare för vårt land än om det komme att befinna sig mitt uppe i ett stor nytt konfliktfält, just i gransområdet mellan två rivaliserande maktblock.

Svenska folket är alltså att lyckönsa till det nuvarande goda engelsk-ryska samförståndet, inte minst därför, att det under dessa auspicer blir så mycket enklare för Sverige att inta sin naturliga plats i denna vänskapskedja. Det blir ju under dessa förhållanden för oss inte någon fråga om att vända ansiktet antingen åt det ena eller åt det andra hållet. Vi kunna under de nu givna förhållandena återknyta och utveckla våra politiska och ekonomiska förbindelser lika naturligt och konfliktlöst åt båda sidor.

Den allmänna politik, som sålunda anvisas oss av förhållandena själva, kan man kanske kalla ett slags *positiv* neutralitet, en neutralitet inte mellan fiender, utan mellan vänner. Vi komma härmed också in på ungefär samma linjer som Norge, som ju ingen kan misstänka för engelskfientlighet eller aversion mot det hållet, men som ändå nu så vänskaps- och förtroendefullt samarbetar med Moskva i sin befrielsekamp. Vi komma också på sätt och vis på en liknande linje som Finland, där en ny vänskap med Sovjetryssland håller på att utveckla sig, samtidigt som man säkerligen vill snarast återknyta goda relationer västerut. Vi få med andra ord i det nya Europa en mellanställning, som, om allt vill sig väl, inte bör bli svår.

Men ett helhjärtat accepterande av denna linje, herr talman, förutsätter ju bland annat en verklig reorganisation av de svenska förbindelserna österut. Det vore meningslöst att förneka, att vi hittills ha haft synnerligen utvecklade och goda handelsförbindelser — liksom också kulturella och politiska förbindelser — med England — och även med Tyskland — men att däremot motsvarande förbindelser med Sovjetväldet ha gestaltat sig ytterst pauvra. Export- och importsiffrorna säga ju därvidlag tillräckligt. Och det är väl just dessa hittillsvarande faktiska förhållanden, som i verkligheten tjäna som bas för den motsatta politiska linjen, vilken vill försöka förvandla Sverige till en mot öster riktad förpost. Den politiken hämtar ju sitt stöd just ifrån snedheten i vår handelsbalans och den ojämna avvägningen av våra ekonomiska relationer öster- och västerut. Om Sverige vill för framtiden inrätta sig i den nya världen med klokt beaktande av sitt givna läge, med lika goda och sinsemellan lika väl avvägda förbindelser åt ömse håll och därmed också, mina herrar, med bevarad rörelsefrihet, då förutsätter detta, såvitt jag kan förstå, en verklig nyoriente-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

ring i våra utrikespolitiska relationer. Det förutsätter kanske också, att en god del av våra gamla tyska sambandslinjer dirigeras över åt Ryssland.

Av allt att döma tycks det numera också råda en rätt allmän uppfattning här i landet, att förbindelserna till vår stora östra granne måste undergå en väsentlig utveckling. Det är inte längre högmålsbrott här i landet att skicka en vänlig hälsning österut.

Jag tillät mig vid 1943 års riksdag — om jag minns rätt — att i en motion något beröra dessa synpunkter och begära särskilt beaktande av vilka åtgärder som kunde vidtas genom vår utrikesrepresentation för att utöka kontaktpunkterna inte bara med Nord- och Sydamerika utan också med sovjetstaten. Vissa förstärkningar i den konsulära representationen i Förenta staterna vidtogos ju också sedermera, men hela kapitlet om en förstärkning åt andra sidan lämnades tills vidare obeaktat.

Det skulle, herr talman, vara av stort intresse att höra en något så när fullständig framställning från vår utrikesledning angående hur den ser på de frågor, som jag här har tillåtit mig att beröra, och vilka praktiska åtgärder, som den tänker sig, för att göra verklighet av det ofta hörda, platoniska talet om vänskapliga och goda förbindelser åt alla håll.

Hans excellens herr utrikesministern uttalade nyss en förhoppning om att vi snart skola kunna »på bred bas» återuppta handelsförbindelserna med Sovjetunionen. Det skall bli av stort intresse att se, hur dessa förhållanden komma att utgestaltas i praktiken.

Ja, herr talman, om jag här har försökt att liksom placera in i vårt land i dess givna realpolitiska situation, så har jag därmed dock ingalunda velat göra gällande, att inte plats också skulle finnas för ett hävdande från vår sida av mera principiella, allmängiltiga rättssynpunkter i det utrikespolitiska sammanhanget. Det finns nämligen enligt mitt sätt att se ett bestämt sammanhang mellan frågan om trygghet och frågan om rättvisa, likaväl som jag är av den åsikten, att det finns ett bestämt sammanhang mellan tryggheten och den sociala organisationen.

Naturligtvis får en makt som Sverige, vilken under hela världens förfärliga blodbastu suttit i lugn och frid, inte nu efteråt komma och uppträda med övermaga skolmästarlater. Men det hindrar väl inte att också en stat, som stått vid sidan av katastrofen, möjligen kan ha ett och annat förnuftigt ord att säga, när återuppbyggandet skall begynna. Ingenstades är man väl, tyvärr, begåvad med ett övermänskligt och allt begripande förstånd, och just därför måste väl alla folk hjälpas åt att finna de rätta vägarna ut ur dödsskuggornas dalar.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag skall inskränka mig till några få ord.

Jag fäste mig bland annat vid några uttalanden av herr Linderot tidigare i debatten. Vi ha ju egentligen inte kommit hit för att granska regeringens mer eller mindre syndfulla politik i det gångna, utan snarare för att ta ställning till läget i dag. Herr Linderot gjorde emellertid ett strålkastarsvep över den gångna tiden och konstaterade med hotfull min, att diskussionen om dessa gamla synder inte är slut. Det råder alltså ett starkt missnöje, sade han, med det som gjorts tidigare. Jag vill då emellertid erinra om att herr Linderot tidigare under detta krig mer än en gång uttalat sin tillfredsställelse med den av regeringen förda neutralitetspolitiken.

Herr Linderot hade några funderingar om det nyss förrättade valet. Det får inte betraktas som något förtroendeotum för regeringen, menade han, och han kom till den slutsatsen, att om det varit majoritetsval och i varje valkrets stått en regeringsanhängare på den ena sidan och en oppositionsman på den

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

andra, skulle »anpassningarna ha lidit ett förkrossande nederlag». Jag förstår inte, varför man skall behöva tillgripa den där konstruktionen med majoritetsval. Varför skall inte opinionen kunna komma fram lika bra vid ett proportionellt val? Vi ha ju t. ex. haft ett särskilt parti, som byggt hela sin existens på opposition och kritik av regeringens utrikespolitik. Ställningen inom valmanskåren för eller emot detta parti borde väl vara i någon mån utslagsgivande, men vi kunna konstatera, att detta parti mer än alla andra lidit ett komplett fiasko. Jag håller mig mera till detta förhållande beträffande opinionens stämningar än till herr Linderots valtekniska funderingar.

Jag skulle kanske i det sammanhanget kunna ge uttryck åt den reflexionen, att om det varit majoritetsval, hade med säkerhet inte någon enda representant för herr Linderots parti blivit vald i landet.

Jag instämmer till fullo i herr Linderots uttalande, att den kommande utrikespolitiken bör bygga på frihet för det egna folket. Jag är bara förvånad över att jag får instämma med herr Linderot i det fallet.

Herr Linderot hade också några funderingar beträffande våra förhållanden åt öster. Han sade, att Sverige tydligen står berett att övertaga vissa andra staters roll såsom väktare mot öster. Jag måste för min del säga, att säkert ingen tanke är vårt land mera främmande än den. Under alla förhållanden kan jag å det partis vägnar jag företräder deklarerera, att ingen tanke är detta parti mera främmande än just denna.

Herr Linderot talade om att de baltiska flyktingarna vore quislingar och fascistiska element. Jag bestrider inte, att det kan finnas sådana. Däremot bestrider jag regeringens förmåga att, när det kommer en sådan flyktingström, ha människor redo vid stranden, som kunna peka ut vilka som äro det ena och vilka som äro det andra. Utrikesministern har ju redan uttalat regeringens bestämda vilja att sälla agnarna från vetet och framför allt att hålla ögonen på de misstänkta elementen, och längre kan man väl inte komma i den nuvarande situationen. Den »cordon sanitaire», som herr Linderot talade om, var säkert en felaktig föreställning redan när det gällde de andra staterna som herr Linderot syftade på. För Sverige är den intet att fundera på.

Jag vill instämma i herr Linderots förhoppning om att det skall knytas intima och vänskapliga förbindelser mellan vårt land och Sovjetunionen. Jag tror också, att det finns en mycket god vilja till detta inom vårt land, och vi böra ha rätt att vänta den goda viljan även från den andra sidan. Framför allt borde man kunna vänta, att inte från svensk sida, vare sig från ett stort eller ett litet parti eller från enskilda grupper, skall göras någonting för att hålla den där gamla och dumma misstron vid makt.

Jag behöver inte upprepa alla de uttryck för tillfredsställelse över att Finland kommit ut ur kriget och inte heller de uttryck för avsky över händelserna i Danmark och Norge, som här redan framförts. Jag är säker på att nationen är villig att instämma i alla de mycket starka ord, som utrikesministern använde i det sammanhanget. Jag skulle till och med kunna säga, att nationen är redo att i det avseendet gå ännu ett steg längre.

Kriget i Finland har ju nu flyttat över till Norge, och de problem, som i det sammanhanget uppstodo för den svenska vaksamheten, ha därigenom förskjutits ett steg åt väster. Jag tar ad notam de förklaringar, som utrikesministern givit, att Sverige skall vara redo att med samma medel hjälpa även där. Det kanske bör understrykas, att det måhända därvidlag blir nödvändigt att tillgripa ännu starkare medel. Vad den materiella hjälpen särskilt till Norge beträffar, är det uppenbart, att det inte räcker med de frivilliga insamlingarna, som dock givit ett mycket gott resultat, och som naturligtvis böra fortsätta. Om det skall bli någon verklig hjälp, fordras ett helt annat in-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

gripande, och jag tror jag kan uttala den förhoppningen, att det svenska folket för att kunna bringa denna hjälp upp till nödig effektivitet säkert är redo att inskränka sina egna behov och sin egen standard.

Vi se ju fram emot krigets slut, och det är säkert något som fyller oss alla med glädje, men vi äro inte kallade till något rikt dukat bord. Man kräver av oss mycket stora offer, inte bara beträffande våra grannar i Norden, utan man kräver att vi skola vara beredda att ställa vår produktionsapparat till förfogande i mycket stor utsträckning enligt det program, som delvis berörts i regeringsförklaringen. Vi skola göra det också med pengar och med framför allt krediter. På den punkten kan man naturligtvis ur rent inre svensk synpunkt ha anledning till betänksamhet. Det är uppenbart att vi få vara redo att hjälpa så långt våra krafter räcka, men kreditprogrammet kan ju ha sina vanskligheter. Det är bra att vi få avyttra våra varor, att vi få användning för vår arbetskraft, särskilt under den farliga övergångstiden, men om vi inte få några andra varor i utbyte, få vi avlöna våra arbetare genom att sätta sedelpressarna i gång. Det är klart, att det betyder åtskilligt, att vi kanske vid den tiden som kompensation få avveckla vår beredskapsapparat, men trots detta måste man nog säga, att denna omfattande kreditverksamhet kan få inrikespolitiska följder för vårt land, som inte äro önskvärda. Jag vill inte på något sätt yrka på att regeringen skall motsätta sig beviljandet av krediter, men jag tror att underhandlingar om dessa frågor böra föras under all möjlig aktgivenesshet på de saker jag nyss nämnde.

Vad beträffar organisationen för fredens bevarande i framtiden, det nya folkförbundet, är det klart att Sveriges folk med en oerhörd spänning betraktar förberedelserna därför. Det bör intressera oss särskilt, därför att Sverige överhuvud taget varit intresserat av dessa försök att skapa en stabil ordning i en vanskelig värld. Det är sant, att Sverige var med 1938 och torpederade det gamla folkförbundet — under alla förhållanden torpederade den väsentliga punkten i förbundsakten, den om sanktionerna, men jag åtminstone uppfattade denna torpedering som en den svikna kärlekens gärning. Det hade utvecklats sig därhän, att det inte längre var en trygghet att tillhöra förbundet utan en risk. Om nu ett nytt försök skall göras, är jag övertygad om att Sverige skall tillhöra de folk, som framför allt yrka på att det skall byggas djärvt och byggas dristigt, som vilja gå längst i fråga om inte bara internationella åtgöranden, utan också internationella förpliktelser. Det är klart, att det därför inte får vara fråga om någon illusionspolitik.

Under många år kommer säkert läget att av oss kräva både klokhet och kraft men också nationell sammanhållning, och understrykandet av detta är enligt min uppfattning behållningen av den debatt, som vi fört här i dag.

Herr Wagnsson: Herr talman! I likhet med flera talare i dagens debatt ber jag att först få uttala min stora tillfredsställelse över den kraftiga och rättframma förkastelsedom, som utrikesministern uttalade över den tyska terrorn i Danmark och Norge. Dessa ord i regeringsdeklarationen väcka genklang i alla svenska sinnen. *Regeringen har ett enigt folk bakom sig i sina bemödanden att söka utvägar för att bringa Norge och Danmark en hjälp, som sätter ett stopp för det ohyggliga lidande, som nu övergår våra hårt prövide grannländer.* De uttalanden, som gjorts i denna debatt av först utrikesutskottets ordförande och sedan bl. a. partiledarna — inte minst de kraftiga ord som högergruppens ledare yttrade — visa att en enig önskan finns att bringa hjälp. I synnerhet ha, som här förut sagts, deportationerna till Tyskland, vilka herr J. B. Johansson med all rätt likställde med forna tiders slav-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

transporter, väckt avsky överallt. Det bedrägliga sätt, som begagnades t. ex. vid infångandet av de danska polismännen, då man genom falskt flyglarm lyckades locka polisen i en gillrad fälla, är karakteristiskt för fördomsfriheten i de tyska metoderna. På deras brutalitet gav ju även herr Undén oss några exempel, en exempelsamling, som ju lätt skulle kunna utökas av flera ledamöter i denna kammare, om de återgävo vad trovärdiga norrmän, norrmän som många känt långt före ockupationen, berättat att de själva upplevat eller bevittnat.

Av våra grannländer är Norge i vissa avseenden hårdast prövat. Vi glädja oss därför alldeles särskilt åt det besök, som norska regeringsledamöter nu avlägga i Sverige. Vi vänta att av överläggningarna skall framgå ett resultat, som blir till gagn för Norge.

Norge har i dag två fiender, som båda äro lika farliga. Den ena är Tyskland. Alla deltagare i dagens diskussion med hans excellens i spetsen ha ju uttalat sin bestämda förkastelsedom över ockupationen och de skändligheter, som begås i Norge. Jag vågar hoppas, att i Sverige intet skall underlåtas för att i former, som kunna anses tillräddiga och om vilka de svenska och norska regeringarna kunna enas, lämna norrmännen sådan hjälp, att inte terrorn under det sista skedet av ockupationen blir alltför blodig.

Norge har emellertid också en annan fiende än Tyskland. Den andra fienden är hungern. I kampen mot denna har det svenska folket redan villigt lämnat sina bidrag. Som ordförande i arbetsutskottet för Svenska Norgehjälpen ber jag att något få komplettera utrikesministerns redogörelse och till denna redogörelse knyta ett par reflexioner.

Svenska Norgehjälpen har satt som sitt mål att lindra den värsta nöden i Norge, särskilt bland barn, sjuka och gamla. När Norgehjälpen startades i augusti 1942, var man på det klara med, att man stod inför mycket svåra uppgifter. Det fanns visserligen i vårt land en utbredd vilja att hjälpa, men man frågade sig, hur denna hjälp verkligen skulle kunna komma fram till invånarna i ett ockuperat land. Det var en misstänksamhet, som var djupt rotad och som kanske fortfarande finns kvar.

Garantier kunde emellertid skapas genom det s. k. Donatoravtalet. Svenska Norgehjälpen erhöll genom detta rätt att fritt fördela och kontrollera hjälpen i Norge. Norgehjälpens kommitté i Oslo — Svenska Donatorrepresentationen — består av fyra svenska medborgare, som äro bosatta i Oslo, samt en verkställande ledamot, som också är svensk och som regelbundet reser mellan Oslo och Stockholm för att avge rapporter och mottaga instruktioner från Svenska Norgehjälpens arbetsutskott. Han reser även omkring i Norge och kontrollerar hjälpverksamheten ute i landet. Runt omkring i Norge finns det lokala hjälpkommittéer av norska medlemmar med i de flesta fall en svensk medborgare som kontrollant. Dessutom ha representanter för Svenska Norgehjälpens arbetsutskott vid flera tillfällen besökt Norge och där inspekterat olika hjälpanordningar.

I Donatoravtalet heter det, att Svenska Norgehjälpen skall driva humanitär hjälpverksamhet och att de norska hjälporganisationerna, som biträda i hjälparbetet, skola vara »politiskt orörda». *Det har vidare givits stränga besked om, och jag ber alldeles särskilt att få understryka detta, att hjälpen ögonblickligen kommer att stoppas, om försök göres från ockupationsmaktens sida att missbruka hjälpen från Sverige.*

Svenska Norgehjälpen har hittills nått en insamlingssumma, som snabbt närmar sig 40 miljoner kronor. Därav ha inemot 15 miljoner kronor lämnats från Norvegia, en speciell kommitté, som samlar in medel inom industrien. Pengarna i övrigt ha till stor del insamlats genom direkt kontantinsamling.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

övertidsarbete, regelbundna avdrag på löner, försäljning av Norgenålar, flaggmärken, litteratur, o. s. v.

Norgehjälpen bedriver också en klädinsamling, som hittills sänt cirka 33 ton kläder och skor till Norge. Vi ha icke haft tillåtelse att göra offentlig propaganda för denna insamling tidigare, men genom cirkulär till våra kommittéer och organisationer — särskilt kvinnoorganisationerna — har man ändå uppnått detta, man måste säga utmärkta resultat. Bristen på kläder och skor i Norge är nämligen för närvarande större än någonsin.

Den populäraste hjälpformen är utan tvivel hjälpen till de norska barnen. För närvarande utspisas omkring 140 000 norska barn dagligen. Vidare utspisas mellan 35 000 och 40 000 gamla. Barnbespisningar försiggå på mellan 400 och 500 platser och bespisningar för gamla på mellan 40 och 50 platser. Det utdelas varje dag i det närmaste 180 000 portioner. Bespisningarna utvidgas emellertid hastigt, och man räknar med att till jul vara uppe i cirka 220 000 portioner per dag.

Förra julen igångsattes en speciell 5-kronorsinsamling till gåvopaket, och inte mindre än 90 000 norska barn, som då deltog i bespisningarna, fingo sådana paket. Före sommarferien i år gjordes en liknande insamling, varvid icke mindre än 100 000 paket utdelades. Det är en ganska ansevärd kvantitet livsmedel, som gått över till Norge i dessa småpaket. Sista gången gick paketens sammanlagda vikt upp till 200 000 kilo. Tiotusentals tackbrev från de norska barnen vittna om hur kärkomna dessa gåvor voro och hur mycket bespisningarna betytt för dem.

Vid några tillfällen har också Norgehjälpen under betryggande kontroll kunnat överföra större kvantiteter varor, avsedda för hela den norska civilbefolkningen. Dessa varor ha lämnats såsom en extra tilldelning i Norge och sålts till civilbefolkningen mot extra kuponger. Någon motsvarande minskning av de ordinarie ransonerna har alltså icke skett. Förra året överfördes sålunda 9 000 000 kg socker, vilket betydde, som man lätt kan räkna ut, 3 kg per person. Sockret köptes i Danmark medelst i Sverige insamlade medel och såldes i Norge till gällande normalpriser. Genom bidrag från svenska staten har det lyckats oss att också i år överföra socker, såsom hans excellens herr utrikesministern nämnde, till en kvantitet av inte mindre än 6 000 000 kg, vilket distruberas på samma sätt som i fjol.

Det har på något håll anmärkts på att dessa varor inte delats ut till behövande i Norge, utan där försålts. Detta har emellertid varit det enda sättet att sörja för en rättvis fördelning av sockret. Det har varit den mest praktiska och rättvisa distributionsformen, samtidigt som det därigenom blivit dubbel hjälp. De pengar, som kommittén erhållit genom försäljningen i Norge ha huvudsakligast använts till understöd för de mest nödställda familjerna i form av kontanta bidrag. Det är särskilt sjömansfamiljerna, som kommit i åtnjutande av denna hjälpform. Norska myndigheter eller kanske tyska dekreterade nämligen, sedan större delen av det norska sjöfolket, som alltså vid ockupationen befann sig utanför Norges gränser, inte återvände till Norge, att något understöd åt dessa familjer inte skulle lämnas, men tack vare den svenska insamlingen ha dessa nödställda sjömansfamiljer fått kontanta bidrag. Det finns i Norge över 10 000 familjer, som på grund av kriget ha sina försörjare på andra sidan spärren eller som förlorat dem under kriget. Dessa familjer äro hänvisade till den hjälp de kunna få från Sverige. Hjälpen till sjömansfamiljer uppgår till omkring 1 miljon kronor per månad.

Men hjälp har också kunnat lämnas på annat sätt och i andra former. Vid Midtstuen utanför Oslo har Norgehjälpen öppnat ett sjukhus med plats för 130 patienter. Detta öppnades den 1 november 1943 och har delvis utrustats av

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Stockholms stad, som här visat stor generositet. Det drives i Svenska Röda Korsets regi, men Norgehjälpen svarar för driftkostnaderna och för den medicin, som icke kan anskaffas i Norge.

På Hösbjör vid Lillehammer har det funnits ett rekonvalescenthem för psykiskt och fysiskt sjuka arbetare och tjänstemän. Detta hem har av flera skäl nedlagts, men i stället har man upprättat ett nytt på Sjusjöen vid Lillehammer. Ett nytt sådant hem förberedes även i Bergenstrakten och ett annat på Opdal i Sör-Trøndelag.

De pengar, som komma in på försäljningen av Norgenålarna, fonderas däremot, och avsikten är att för dem bygga ett barnsanatorium i Norge, när kriget är över.

Under sommaren har verksamheten huvudsakligen ägnats åt hjälp i form av matvaror till feriekolonier för barn. Denna hjälp har varit till ovärderlig nytta och i en hel del fall utgjort förutsättningen för att någon feriekoloni-verksamhet överhuvud taget kunnat bedrivas. Över 90 feriekolonier och sommarläger ha fått livsmedelshjälp i form av smör, torrmjök, havremjöl, ärter, köttkonserver, torkade grönsaker, marmelad och potatis.

Svenska Norgehjälpen har dessutom bedrivit feriekoloni-verksamhet i egen regi på Ula Badhotell i Vestfold. Närmare 400 pojkar i åldern 7—14 år ha där fått en fri och härlig sommarvistelse. De ha fått god och närande kost, vilket kanske bäst framgår av de viktökningar på 5 à 6 kilo per pojke, som kunde uppvisas vid avresan från kolonien. De ha vidare erhållit både nya och begagnade kläder från Svenska Norgehjälpens klädesinsamling. Förutom till feriekolonierna har Svenska Norgehjälpen även ställt betydande mängder livsmedel till förfogande för sjukhus, ålderdomshem och andra behjärtansvärda ändamål.

Hjälpen till sjömansfamiljerna och fadderbarnen har lämnats i full utsträckning också under sommaren, och ett omfattande planeringsarbete har bedrivits för den nya bespisningssäsongen, som började den 15 september. Som jag redan nämnt, är det nu inte mindre än 180 000 barn och gamla som dagligen få ett mål mat genom Svenska Norgehjälpens ingripande. Denna siffra utvisar en väsentlig ökning från vårens 144 000.

Förutsättningen för att denna verksamhet skall kunna bedrivas och utvidgas är ju å ena sidan det svenska folkets och den svenska statens offervillighet och å andra sidan att medgivanden lämnas för överförande till Norge av erforderliga kvantiteter livsmedel. I viss utsträckning ha här svårigheter funnits, som emellertid inte till någon del berott på den svenska regeringen. Den svenska utrikesledningen har gjort allt för att underlätta denna hjälpverksamhet. Svårigheterna ha i stället berott på den exportspärr, som uppkommit på grund av yrkanden från västmakternas sida. Om man på västmaktshåll särskilt under den första ockupationstiden hyste en viss oro för att den verksamhet, som Svenska Norgehjälpen bedrev, skulle direkt eller indirekt komma ockupationsmakten till godo, så är detta en misstänksamhet, som man kan förstå också här. Men sedan det nu finns ovedersägliga bevis för att vi kunnat driva denna verksamhet så, att den kommit det norska folket till godo, är det av största betydelse om lätnader i exportspärren kunna åstadkommas. Jag tillåter mig att uttala en förhoppning att den svenska regeringen inte lämnar någon möjlighet outnyttjad då det gäller att söka utverka ytterligare lätnader i fråga om exporten till Norge.

Herr Sandler: Herr talman! I en utrikespolitisk debatt bör det ej anses opåkallat att även beröra frågor angående vår allmänna försvarsberedskap. Jag ville därför till en början uppehålla mig vid en sak som ligger alldeles vid sidan

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

av den utrikespolitiska exposé från herr utrikesministerns sida, som inledde denna debatt.

Vi erinra oss alla, att den föregående riksdagssessionen avslutades osedvanligt sent. Många trodde då att det skedde för att en höstsession skulle undvikas. Riksdagen fick ju till och med fara hem under en veckas tid, medan ett särskilt utskott lämnades kvar för arbeta igenom frågan om civilförsvaret. En av dessa kvarsittare spørjer nu: skedde detta för att få ett civilförsvaret i kraft den 1 december?

Jag klandrar varken att frågan upptogs vid den föregående sessionen eller att vi äro samlade här i dag — det kan ju ha andra anledningar — men jag vill fästa uppmärksamheten på den olägliga försening, som har uppstått i denna viktiga angelägenhet. Sedan regeringen med en nästan abnorm snabbhet besatt civilförsvarets chefsbefattning, inträdde en paus. Frågan försvann i sommarsemestrarnas stiltje. Den 1 oktober var civilförsvarsstyrelsen organiserad, och efter detta datum ha länsstyrelserna fått börja organisera sina försvarsavdelningar.

Denna försening har medfört, att civilförsvaret icke var berett att möta sin första stora uppgift, nämligen mottagandet av de många flyktingarna. Då detta flyktingproblem mötte ett ofärdigt civilförsvaret, uppstod en komplikation som framtvängde en ytterligare försening fram till den 1 december och som även skapat en från början oklar situation beträffande toppinstanserna.

Naturligtvis gäller här som i andra fall, att det är bättre sent än aldrig, och jag begagnar nu bara tillfället för att rikta en vädjan till regeringen, att vad som återstår av förberedelserna — och det är ganska mycket — måtte komma så snart, att civilförsvaret verkligen kan träda i funktion den 1 december. Dagens erfarenheter vitsorda i hög grad denna nya organisations behövlighet. Särskilt hade det varit tacknämligt, om det förslag till lokala sjukvårdsledningar i länen, som var framlagt i slutet af februari, kunnat så bedrivas, att denna sjukvårdsledning nu varit beredd att möta de stora uppgifter som föreligga i de län där man får mottaga de många flyktingarna.

Kriget är ju verkligen inte slut. En här i landet alltid snarväckt fredsoptimism har knäckts vid Aachen och Warszawa. Beredskap är uppenbarligen alltjämt erforderlig även i det nu ändrade läget. Vi bevittna för närvarande nazismens kanske relativt långa dödskamp och det storostasiatiska imperiets begynnande sönderfall, och som en reflex av dessa händelser på den stora scenen kan man inom en lättrorlig del av svensk opinion iakttaga vissa märkliga anpassningsfenomen. Den anpassning vi förut känt till, i förhållande till den totalitära makt som nu går mot Ragnarök, har efterträtts av en anpassning till den totalitära stat, som går segrande fram till ett maximum av maktställning. Det är ju så, att järnfilspånen attraheras av maktens magnet. Men det svenska samhället innehåller dess bättre också tyngre och mindre lättrorliga element, och det är de, som böra utgöra grundvalen för den svenska utrikespolitiken.

Jag sade att vi nu ha kommit till ett nytt, i viktiga stycken ändrat läge. Finland har, svårt stympat, utträtt ur sitt andra krig och gått in i ett tredje. Trots den nya tunga det medför, är det dock måhända vägen till en säkrare framtid. Jag finner det enbart klokt, att den finska statsledningen lojalt gör det bästa möjliga av den situation som föreligger, och jag skulle anse det ytterligt oklokt, om man härifrån utmålar Finlands sak såsom hopplös och utfärdar någon förhastad dödsattest. Skapandet av ett gott grannstatsförhållande mellan Finland och Ryssland — åtminstone några goda symptom kunna noteras — är att svenskt intresse, som långt före detta krig har varit ett rättesnöre för svensk utrikespolitik.

Stilleståndsfördraget blir därför icke mindre orättfärdigt. Respekt för makt

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

får icke bringa vördnaden för rätt till tystnad. Skulle dessa stilleståndsvillkor stadfästas och kanske rentav bli mönster för segermakternas omritning av statssystemet, så bure den nya världsordningen på ett mycket fult födelsemärke. Mycken oro för framtiden skulle vara stillad, om freden justerade stilleståndet efter det lojala uppfyllandet av dess villkor, som nu pågår.

Finland såsom ett självständigt rike och tillhörande den nordiska statsregionen är den enda arbetshypotes som bör finnas för svensk politik. Vad regeringen har åtgjort för att bispringa vårt broderland i olika stycken är ju att med mycken och varm erkänsla notera.

Det finska Lappland får nu pröva vad det är att vara ett ockuperat land. De tyska truppersnas förstörelsearbete avspeglas i den utblottade befolkning, som nu evakuerats till vårt land. Märkliga skickelser ha på detta sätt i krigets slutskede fört Finland i linje med Norge och Danmark.

Norge och Danmark framhärda i sitt motstånd mot ockupationsmakten under tilltagande spänning och terror. Den dag, då hemmafronten får sin väntade signal till aktion, närmar sig. Nordnorge har redan nåtts av invasionen, som det fanns anledning förmoda, från Röda arméns sida. Med den komma norska trupper att samverka, och enligt avtal skall den följas i spåren av norsk civilmyndighet.

Den kommande utvecklingen både i norr, väster och söder inbjuder sannernigen inte till någon slappnad vaksamhet i vad angår våra alldeles omedelbara intressen, men ett Sverige som betraktar tillvaron av fria nordiska grannfolk och samförstånd med dem såsom den bästa grundvalen för sin egen tryggade framtid kan ju inte, och det framgår av hela denna debatt, begränsa sitt intresse till vad som sker eller kan ske på vår sida om gränsen.

Vi stå inför Norges och Danmarks befriande. Slutakten innehåller ett stort, fruktansvärt frågetecken. Vad kan Sverige göra? — denna fråga finns, uttalad eller inte, hos oss alla. Dess naturliga adressat är regeringen, och för den kan denna fråga icke vara främmande. Jag är övertygad om att jag skulle göra en god sak en dålig tjänst, om jag genom att här framställa förslag eller propäer rörande den ena eller andra konkreta frågan — och det kommer säkerligen att anmäla sig åtskilliga sådana — inbjöde och föranledde regeringen att göra uttalanden av annat än en allmän karaktär. Vad som sker är viktigare än vad som säges.

Jag skall för min del därför nöja mig med att söka ange en principiell riktlinje. Vår politik i den nu inledda slutakten bör bli lika positiv till förmån för Norge och Danmark som den blev visavi Finland under vinterkriget. Det ankommer på regeringens kallblodiga övervägande under samråd med riksdagens organ att väga vilka värden som stå på spel och vilka konsekvenser som kunna uppstå. Att alla Nordens länder utgå ur kriget fria och icke alltför illa sargade, framstår här allmänt såsom det primära intresset.

Rörande våra förbindelser med andra länder vill jag bara säga, att jag anmäler mig vid herr Paulis sida bland dem som icke veta och följaktligen icke förstå, varför upprättandet av normala förbindelser med Tjeckoslovakiet alltjämt dröjer. Jag tror det vore fördelaktigt, att denna åtgärd kommer före den slutliga befrielsen.

Till det, som alldeles direkt angår vårt land, höra uppenbarligen planerna på en ny världsorganisation i folkförbundets ställe till fredens tryggande. I och med kommunikén från Dumbarton Oaks ha ju dessa planer nått ett sådant stadium, då även den objudne blir uppfordrad att klargöra sin egen ställning. Det är inte min mening — särskilt inte efter herr Undéns anförande — att ingå i någon granskning av detta aktstycke. Jag skall bara tillåta mig en allmän reflexion: den erfarenhet som vunnits med avseende på folkförbundet sy-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

nes mig vara, att den väsentliga bristen icke låg i förbundets konstitution, utan i det faktum att denna konstitution icke blev tillämpad. Om paktens innehåll exempelvis skönhetsfelet att den medgav legala krig, så har detta saknat all praktisk betydelse, ty något sådant legalt krig har icke förts. Alla de krig, som förekommit, ha varit så uppenbart illegala i paktens mening som man gärna kan begära. Detta förhållande bör, menar jag, noga beaktas då det gäller att bedöma det nya försök till en organisation av freden, som nu sker.

Men jag vill ställa en preliminär fråga. Ämna segermakterna — som det hittills vill synas — ställa de stater, som icke bidragit till segern genom deltagande i striden, helt utanför vid tillkomsten av världsorganets konstitution? Det är ju en fråga som direkt angår oss. Medlemskapet skall ju vara öppet för — som det heter — alla fredsälskande nationer. Här i Sverige böra vi nog oförbehållsamt kunna erkänna, att om kriget hade fått en annan utgång än den vi nu förutse, så hade denna dörr till framtiden blivit för oss och alla andra stängd. Och om de, som burit och bära blodsoffren för att göra en bättre ordning i världen möjlig, säga till oss att vårt bidrag till den dock är problematiskt, så böra vi tåla att höra det. Men ändå vore det en alltför enkel schablondefinition att säga, att de segrande äro fredsälskande, de och inga andra, något som visserligen vore i stil med den ännu värre förenkling som man skönjer på ett annat område, nämligen att det första rekvisitet för krigsförbrytare är att vara besegrad. Att fränkänna t. ex. Sverige och Schweiz, som koncentrerat ansträngningarna på den egna fredens bevarande, epitetet »fredsälskande» lär väl icke ifrågasättas. Men är det nu rimligt, att stater av denna typ, som önska medverka till en världens fredsorganisation — för Sveriges del utgår jag därifrån — icke skola ha någon talan beträffande författningen i det världsorgan de skola som medlemmar tillhöra?

Vårt land bör bereda sig på att både ta ställning till det, som nu förberedes, och söka hävda sin rätt till talan. Detta så mycket mer som det nu föreliggande utkastet — som förtjänar en både kritisk och positivt inställd granskning — kan leda till en ogynnsam position för mindre stater och förminska värdet av deras bidrag till fredsorganisationen. Visst kunna vi vänta att få höra ungefär detta: »Ni neutrala, som ha stått utanför tidigare, få finna er i det nu också», men tillåt en ledamot av denna kammare, som beträffande vår neutralitetspolitik i vissa viktiga stycken haft en från regeringen avvikande mening, att säga: vi skola i alla fall inte mot slutet av detta krig bli så generade för vår neutralitet, att vi åskåda det, som sker, med generad tystnad.

Att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på dessa ting finner jag självklart, och det framgår också av herr utrikesministerns anförande. Säkerligen erinrar sig regeringen det omsorgsfulla beredningsarbete, som föregick vårt inträde i det gamla Nationernas förbund.

Vare sig man bedömer Sveriges utsikter att påverka sakens gång lika med noll eller något högre, synes det mig nödvändigt att för oss själva och andra klargöra, var vi stå, innan ett fullbordat faktum försätter oss i ett tvångsläge. Det vore därför i sin ordning, att riksdagen hålles underkunnig om regeringens avsikter beträffande beredningsarbetet i denna för vårt lands framtid så viktiga angelägenhet.

Jag finner det också naturligt att liksom förra gången ett samråd etableras med våra närmaste grannländer. Jag inser att läget skapar särskilda svårigheter för detta samråd, men det är lika behövt nu som förra gången, ty hur än världen och freden organiseras, förblir det så, att de nordiska länderna äro varandras närmaste grannar och i hög grad beroende av varandras trygghet.

I detta anförande instämde herr *Herlitz*.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Herr **Sundberg**: Herr talman! Efter alla de ohyggligheter, som de krigförande folken fått genomleva under dessa år, borde man ha kunnat vänta att när fredens timme äntligen slår även våldets tid skulle ha nått sitt slut. Perspektiv skönjas emellertid, som låta en ana att så icke kommer att bli förhållandet. Om icke alla goda krafter sätts till kan man befara att händelser skola utspelas, vid sidan av vilka Bartolomeinatten kan komma att framstå som en blek skugga.

Vad jag syftar på är det dystra skådespel, som kan komma att upprullas i samband med likviderandet av de s. k. krigsförbrytarna. Ingalunda böra dessa d. v. s. de verkliga krigsförbrytarna undgå sitt öde. Grymheter och vidrigheter ha under detta krig förekommit i en sådan omfattning och av en sådan art, att världens samvete icke står till svars med att låta utövarna av dessa ohyggligheter undslippa att ställas till ansvar för sina gärningar. Men detta är en sida av saken. En annan är att tillse, att icke oskyldiga människor eller personer som endast äro misshagliga, t. ex. av den anledningen att de omfatta en viss politisk övertygelse, på grund härav dömas såsom krigsförbrytare.

En förutsättning för att härutinnan få till stånd en tillfredsställande ordning är att de domstolar, som skola träda i funktion ute i världen, få bästa möjliga sammansättning. Det kan icke vara lämpligt att en och samma är part i målet, åklagare och domare. Dessa domstolar böra därför icke sammansättas enbart av representanter för den segrande makten eller för det egna landet, utan de böra på något sätt internationaliseras så att personer även från andra, icke berörda länder där beredas säte och stämma. Även med bästa vilja och det bästa uppsåt kan ett domslut eljest icke bli, vad det skall vara, och kan icke tillfredsställa världens samvete.

Det är kanske förmätet att tänka sig att vårt lilla land och vår regering skulle kunna påverka dem, som makten hava ute i världen, att förfara i enlighet med vad jag sålunda skisserat. Icke en skam vore det emellertid, utan en heder, om den svenska regeringen ville göra ett allvarligt försök i den riktningen, och jag vädjar till statsledningen därom.

I varje fall synes det angeläget, att till vårt land inkomna politiska flyktingar icke utlämnas utan att man på förhand kunnat övertyga sig om och erhålla full garanti för att dessa personer komma att bli underkastade opartisk och rättvis rannsakan och dom i enlighet med gällande rättsregler. Hårt skulle eftervärlden eljest komma att döma oss, icke minst tror jag detta bleve fallet från de nationers sida jag syftar på, när krigspsykosen där en gång släpper och hämnd- och hatkänslorna övergå i normal sinnesstämning.

När det gäller frågan om utlämning, finns det anledning att i detta sammanhang särskilt understryka ett ord, som i vårt land och även annorstädes i världen sedan sekler betraktats såsom synonymt med begreppet kulturland. Det ordet är asylrätt. Må vi icke i dessa och i närmast liggande tider glömma detta ord, och må vi ej av räddhåga eller bekvämlighetsskäl underlåta, att om så höves, levandegöra det ordet och hellre ge det för vid än för snäv tolkning.

Också en annan vädjan tillåter jag mig rikta till regeringen: sök göra allt som inom neutralitetens ramar kan göras för våra nordiska grannländer, icke blott när det gäller att tillhandahålla dem vad de till timlig näring behöva, utan också när det gäller att bispringa dem av våra olyckliga nordiska bröder, som sitta i fängelse eller äro internerade i koncentrationsläger i Tyskland. Det är, tror jag, en hjärtesak för hela vårt folk, att i varje fall ett försök därvidlag göres. Om det ej skulle lyckas att helt få dem fria, kunde måhända underhandlingar föras på den basis att vi här i landet förbunde oss att hålla dem internerade till dess freden en gång stundar. För dessa olyckliga människor vore

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

detta i varje fall bättre än att, fängslade som de äro, kanske bli offer, oskyldiga offer i den hektiska slutkamp, vari detta krig sannolikt kommer att kulminera.

I herr Sundbergs yttrande instämde herr *Siljeström*.

Herr **Ström**: Herr talman! Jag skulle vilja till en början understryka, vad som här har sagts av flera andra talare, att även vi för vår del måste hjälpa till att stampa ut den förfärliga nazistiska pesten, som alltmer framstår som ett hot mot hela det mänskliga livet, mot all civilisation, all kultur och all frihet, överhuvud taget alla mänskliga värden, ja, mot folkens liv och existens. Man behöver, utom de exempel, som herr Undén anförde, bara erinra om dödsfabrikerna i Polen, om det nästan hundra procentiga utrotandet av judarna och den hänsynslösa behandlingen av gisslan i så gott som alla besatta länder. Här är det enligt mitt förmenande inte möjligt att ha något medlidande med ondskan, utan det gäller sträng rättvisa, som även Sverige måste göra sitt yttersta för att ernå.

Sedan vill jag uttala, att jag anser det vara regeringens plikt under den närmast kommande tiden att göra allt för att värna de små nationernas rätt. Dessa små nationer, kanske även de medelstora nationerna, torde bli hårt trängda av stormakterna, och det kan icke vara annat än en plikt för oss att göra vad vi kunna för dessa nationers rätt och frihet gent emot alla de krafter, som kunna växa friheten över huvudet under slutuppgörelsen och bli en fara för framtiden, även en fara för krigiska förvecklingar i framtiden. I det avseendet måste jag säga, att neutraliteten kanske i en framtid kan bli nödvändigare för vårt land än den har varit under detta krig. Skulle ett framtida nationernas förbund se ut sådant som man nu på vissa håll befarar, nämligen att beslutanderätten skulle ligga hos några stormakter, att veto rätt föreligger mot bekämpande av aggression, att det icke skulle finnas någon möjlighet att inskrida mot angripare, om man inte är enig, ja, då är det nya nationernas förbund verkligen inte mycket värt, och då vet jag inte, vad vårt land har där att göra. Jag tror, att vi måste vara mycket försiktiga här, så att vi inte låta lura oss in i en fälla, där de små nationerna komma att bli offren.

Jag vill understryka mycket kraftigt, vad herr utrikesministern och herr Wagnsson ha sagt, nämligen att vi på alla tänkbara sätt måste hjälpa våra nordiska broderfolk i deras bittra nöd. Jag vill också understryka och instämma i vad herr Sandler nyss här sade, att vi borde för Norge kunna göra detsamma som vi 1939—1940 gjorde för Finland. Det kringskar icke vår neutralitet, men vi gjorde en utomordentlig insats den gången. Jag tror, att en sådan insats även nu skulle vara av den största betydelse för den nordiska framtiden och för vårt eget lands framtida position. Vi måste vara beredda att göra betydande insatser både i penningar och på annat sätt för våra nordiska grannländer. Jag kan inte alls godkänna herr Linderots tes om att nordismen är död, ehuru jag i mycket annat skulle kunna instämma med honom. Det vore en olycka, den dag då man skulle kunna säga att nordismen är död. Nordismen kan icke dö, och den får icke dö. Den nordiska sammanhållningen är en nödvändighet för de nordiska folkens egen kommande frihet och självständiga existens.

Hur skall man då verkligen kunna göra något för våra nordiska broderländer? Ja, det är väl så, att vi få tänka oss en samlad insats. Vi måste för ena hela landet till en stor och gemensam kraftinsats, ett verkligt uppåd. Det räcker inte bara att säga, att den enskilde skall göra det, eller att lasta allting på staten och säga, att finansministern får ta den saken om hand. Nej,

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

det måste vara ett kraftuppbåd från hela folket. Stat, kommuner, organisationer och enskilda måste samverka i en väldig insats för att bringa hjälp åt de lidande folken. I första hand skall hjälpen ges åt de nordiska folken, men jag anser, att vi ha en viss skyldighet att gå utom Nordens gränser, då vi förskonats från att indragas i kriget och då de folk, som fått blöda och lida så outhärligt, se på oss med förväntan, undrande vad Sverige skall göra. Vi måste skaffa bröd åt de hungrande så långt vi förmå, vi måste hjälpa till att bygga upp de nedbrända byarna och städerna. Vi ha ännu inte mer än kommit i gång. Det är i och för sig mycket aktningvärdiga summor, som hopbragts, såsom här har påvisats både av hans excellens och av herr Wagnsson. Men det är mycket ringa och små belopp, jämfört med de belopp, som komma att fordras, för att vi skola kunna här hävda oss. Vi måste sålunda ge större anslag ifrån staten, och vi måste bereda kommunerna möjlighet att vara fadderorter utan risk att törna emot kommunallagarna, så att varje svensk stad och varje svensk landskommun kan ta vård om en finsk, en norsk eller en dansk kommun, för att nu hålla oss till de nordiska länderna.

Vi ha kommit ganska långt på den vägen. Början gjordes under det finskryska vinterkriget. Då hade en svensk stad och en svensk landskommun nästan allmänt en fadderstad eller en fadderkommun i Finland. Stockholms stads-kollegium, som jag då tillhörde, tog initiativet och vände sig till stadsförbundet och landskommunernas förbund, och det blev en organiserad **samverkan**. Denna samverkan pågår ännu, ehuru i liten skala. Den skulle kunna upp-väckas till nytt kraftigt liv, särskilt om man kunde möjliggöra för kommunerna att fullt öppet hjälpa de lidande systerkommunerna i de nordiska länderna. Vi måste nog också, om vi skola få verklig fart på insamlingsarbetet i vårt land — och nu skulle jag ha vänt mig till herr Bäck i Katrineholm, om han hade varit i kammaren — försöka erhålla rätt till skatteavdrag för alla bidrag av enskilda till hjälpen åt de förödda folken. Sådan rätt föreligger till en viss del och för vissa ändamål i fråga om stora bidrag, vi ha varit med om att besluta därom, när det gäller de stora industrierna. Men vi måste gå längre, vi måste se till, att alla enskilda givare få göra skatteavdrag för vad de lämna till denna hjälp. Då skola vi alldeles säkert få oerhört ökade möjligheter att ge hjälp, och då kommer också staten att slippa lindrigare undan än eljest skulle bli fallet.

Jag vill också nämna ett par ord om flyktingfrågan. Vi måste verkligen mycket noga se till — i det fallet kan jag inte helt instämma med herr Sundberg — att vårt land inte blir en uppsamlingsstation för nazistiska pestbacciller, som kunna hota både oss och andra folk med en ny fasansfull epidemi och kunna leda till att vårt land blir utgångspunkten för aktioner, som kunna dra oss in i de allra största faror. Asylrätten, som är oerhört viktig, måste upprätthållas på annat sätt. Den måste upprätthållas och värnas genom en noggrann kontroll av dem, som komma in i landet. Vi kunna nämligen inte vara med om att ge själva pesten asylrätt. Gjorde vi det, bleve vi ganska olyckliga.

Men jag måste också vända mig emot herr Linderot, när han vill skära alla baltiska flyktingar över en kam och nästan betrakta dem alla som misstänkta individer, så att t. ex. vår flotta inte skulle kunna lämna hjälp, om en båt med baltiska flyktingar påträffas ute på det villande havet. Det vore verkligen att förnedra oss själva, om vi skulle uppträda på detta sätt. Tvärtom måste vi göra allt för att ta vård om flyktingarna. Men sedan skola vi noggrant kontrollera dem, och befinnas de vara bacillbärare och pestspridare, då få vi skicka dem tillbaka till deras land igen. Jag vill i det sammanhanget också uttala förhoppningen, att den flyktingorganisation, som är tillsatt genom be-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

slut av denna riksdag tidigare i år, måtte skyndsamligen söka få i gång ett praktiskt och snabbt arbete. Organisationen är valhant skött, och där finnas många fel. Jag skulle kunna dra upp flera detaljer, men jag vill inte göra det, såsom bevis för att det inte är praktiskt och lämpligt ordnat och för att organisationen arbetar schablonmässigt, efter mall och efter någon allmän instruktion, som inte ensam får vara avgörande. Man måste också individuellt pröva fallen och låta denna individuella prövning bli utslagsgivande.

Herr Linderot fällde ett mycket beaktansvärt yttrande i sitt inlägg. Han sade, att Sverige inte får bli en ny randstat i betydelsen en fara för Sovjetunionen. Det ligger nog mycket sanning i det påpekandet, och det vore synnerligen önskvärt, om den gamla rysskräcken i detta land kunde maka på sig. Det är nödvändigt, att vi söka få denna rysskräck, som har historiska rötter och en gång har varit berättigad, ur det allmänna tänkesättet. Här kan emellertid Sovjetunionen själv göra det mesta. Om Sovjetunionen, såsom man har all anledning hoppas, behandlar Finland och de baltiska staterna väl, då kommer även Sverige att känna sig på ett helt annat sätt tryggat, än om Finland och de baltiska staterna skulle bli illa behandlade. Jag tror, att Sverige här har en möjlighet, om vi kunna besegra vår ryssfruktan, att bli en brygga och en förmedlande länk, som kan åstadkomma en utjämning mellan Ryssland och dess besegrade grannar, Finland och de baltiska småstaterna.

Vidare vill jag betona, att det är synnerligen angeläget, att Sverige i fråga om de många människor i Tyskland, som tagits som gisslan eller eljest där befinna sig i fara, söker åstadkomma ett praktiskt resultat till deras räddning, och inte bara framställer ett tomt hot eller en tom bön. Jag undrar, om man inte borde söka nå samverkan med de övriga neutrala staterna i denna fråga för att få till stånd en aktion för dem, som äro tagna som gisslan och i Tyskland eller annorstädes hotas av ett fruktansvärt öde i det sista skedet av kriget. Det kunde väl också tänkas, att de neutrala staterna skulle kunna samverka med internationella röda korset i denna sak. Det är också fråga, om det inte finns en väg, på vilken man skulle kunna nå en viss effekt. En internationell, fullt opartisk utredning och dokumentation borde äga rum, som för hela världen och alltså även för tyska folket i en snar framtid kunde klarlägga, vilken oerhörd förbrytelse som har begåtts emot det tyska folket självt och emot världens samvete genom tortyren av fångar och gisslan och genom allt annat tyskt barbari. Om detta kunde dokumenteras fullständigt genom att opartiskt höra vittnen, genom att samla utsagor och bevis, som förelades världen och tyska folket, så skulle här förvisso kunna göras åtskilligt, som kanske skulle i någon mån bringa även de tyska maktägande till eftertanke.

Det har ifrån svensk sida uttalats en glädje över befrielsen av Belgien, och i fråga om Frankrike ha i varje fall de större städerna i Sverige officiellt uttalat en sådan glädje genom telegram. När man nu har slagit in på denna väg genom att gratulera Belgien, tror jag, att det vore klokt, om man vände sig även till Frankrike, Grekland, Ryssland, Finland och andra stater, som befrias från ockupation eller förödelse, ty det måste väcka en särskild glädje hos dessa folk, att en neutral stat på det sättet visar sig ha lidit med dem på deras olyckas väg.

Jag skulle till allra sist vilja uttala den förhoppningen, att när vi nu stå inför förberedelserna till efterkrigssituationen och den nya världsorganisationen, regeringen inte måtte binda sig så, att riksdagen icke har fria händer och såvida den inte har hörts, får svårt att vända sig emot regeringens beslut, om detta ogillas. Här äro så oerhört viktiga ting å bane, att riksdagen inte får lämnas åt sidan. Den måste höras, ty det gäller helt enkelt Sveriges framtid under en avsevärd tidrymd.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Herr **Sundberg** erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! När jag i mitt anförande nyss slog vakt om asylrätten, avsåg jag naturligtvis inte därmed, att vårt land skulle, såsom herr Ström antydde, bli uppsamlingsplats för all pest, som kan komma att tänkas sprida sig från andra länder. Naturligtvis är det vår rätt och vår plikt att förhindra, att krigsförbrytartyper och dylika icke önskvärda element överhuvud taget komma in i landet. Detta kunna vi göra, utan att träda principen om asylrätten för nära.

Herr **Arrhén**: Herr talman! Hans excellens herr utrikesministern talade i sitt anförande om, att vi hittills här i landet fört en vidsynt flyktingpolitik. Vi ha gjort det, även om vi därmed tagit risken att få in vissa element, som kanske inte varit alldeles önskvärda. Det är klart, att det krav, som härutinnan kommer att ställas på oss i en nära framtid, kommer att bli betydligt svårare att motsvara än när det gällt den tid, som ligger före år 1939. Och dessutom — det enda, som man egentligen får klarlagt av den litteratur, som utkommit beträffande de s. k. krigsförbrytarna, det är, att inga normer för ett förfaringsätt härvidlag finnas och att man ännu mindre har åstadkommit några sådana genom de bemödanden, som man på olika håll i det avseendet underkastat sig.

Hans excellens herr utrikesministern antydde emellertid, att det finns två generella normer, som man skulle kunna följa. Vi måste vägra tillträde till landet för sådana, som utmanat den civiliserade världens samvete, och vidare avvisa sådana, som varit förrädare mot sitt land. Jag tror, att man måste ge herr utrikesministern rätt däri, att vi stå eniga, när det gäller hävdandet av dessa principer. Men det förhåller sig givetvis också på det sättet, som herr Undén i sitt senare anförande betonade, att bevisfrågan även när det gäller dessa ting ter sig mycket svår, beroende just på de omständigheter, som jag nyss antydde. Därvidlag ha vi dock erfarenhet från vårt västra grannland, som peka i en bestämd riktning. Vi ha den s. k. quislingriktningens anhängare, i fråga om vilka vi äga bestämda besked om deras avsikter. Historiskt skulle det kanske också varit lämpligt att erinra om, att vi även kunde kalla quislingmetoden kuusinenmetoden, ty denna ligger i tiden före, men det lämnar jag därhän.

Jag har, herr talman, närmast begärt ordet för att påpeka en viss detalj i den utveckling, som vi nu sett börja inför våra ögon. Det kommer till våra kuster också flyktingar av ett helt annat slag än sådana, som låta inränga sig under de två normer, som det här har talats om. Läget i dag, förefaller det mig, erinrar ganska mycket om de förhållanden, som rådde omkring 1809, efter fredsslutet i Fredrikshamn. Då lämnade vissa delar av Finlands befolkning landet, inte därför att de voro hotade till livet i Finland, men därför att de av olika anledningar inte kunde tänka sig ett fortsatt liv under den nya regimen. Vi komma att få möta många — vi ha redan exempel därpå — som inte falla under de två normer, som utrikesministern talade om, men som helt enkelt lämnat sitt land, därför att de frukta, att situationen i fortsättningen för just dem i varje fall kommer att bli olidlig. Dessa flyktingar, som mera äro att jämställa med sådana, som söka *överflytta* hit, stå i viss mån i en annan klass. I fråga om dessa element, på vilka man alltså icke kan sätta stämpeln krigsförbrytare och icke heller den stämpeln, att de utmanat den civiliserade världens samvete eller att de varit förrädare, måste man följa principen att hellre fria än fälla, d. v. s. låta dem komma in här, och den rekommendationen vill jag tillåta mig att i all blygsamhet överlämna till regeringens bedömande.

Till sist vill jag alldeles bestämt varna för den metod, som man också sett

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

skymta under den sista tiden, nämligen att namngivna utlännningar, som söka hjälp i Sverige, diskrimineras på förhand genom skrivelser i tidningar av den ena sorten eller den andra, där de alltså a priori utmålas som misstänkta individer och där man blåser upp en storm kring respektive namn, utan att deras sak blivit rättsligt prövad. Därvidlag finner jag det i allra högsta grad önskvärt, att vi betänka, att vi leva i och vilja leva i ett rättssamhälle och att vi kalla vårt Sverige, när vi sjunga om det, frihetens stamort på jorden.

Herr **Holmbäck**: Herr talman! De ord som den siste talaren yttrade i slutet av sitt anförande föranleda mig att ägna några ord åt frågan om behandlingen av krigsförbrytare och därmed sammanhängande spörsmål. Under de gångna åren har Sverige tillämpat en mycket vidsträckt asylrätt. Personer som varit i nöd ha fått komma hit; så har varit fallet med tusentals judar och många kommunister. Det har varit personer från åtskilliga länder som här ha funnit asyl. Och enligt min uppfattning råder det ingen tvekan om att fortfarande alla som äro i nöd böra få komma hit.

Men nu ha två nya problem uppkommit. Det ena problemet berör krigsförbrytare, det andra politici, som icke äro krigsförbrytare men vilkas politiska verksamhet haft sådan inriktning, att de nu äro oroliga för sin framtid.

I fråga om krigsförbrytare har ju socialministern gjort ett uttalande i sitt stora tal den 5 sislidna september. Detta uttalande har bekräftats av hans excellens utrikesministern i dennes anförande här i kammaren i dag. Därmed är givetvis den svenska regeringens ståndpunkt fullt klarlagd. Den går ut på, att vi icke komma att giva asylrätt åt krigsförbrytare. För min egen del vill jag helt och fullt ansluta mig till denna ståndpunkt. Icke sedan mongolernas dagar torde det ha begåtts ogärningar i världen i samma skala som under de sista åren. Jag tror inte att det skulle vara lyckligt, om vi sträckte ut en skyddande hand åt dem som varit med om att begå sådana ogärningar.

Men ingen kan anses såsom krigsförbrytare, förrän det verkligen bevisats att han är det. Jag tror, att det är riktigt, när Sverige, samtidigt som det säger att det inte vill skydda krigsförbrytare, också förklarar att det inte vill utlämna personer såsom krigsförbrytare utan att det visats att de verkligen äro det. Må det också tillåtas mig att framhålla, att ett annat krav bör vara, att det blir en sådan rättslig behandling, som verkligen utgör garanti för rättvisa och sanning. Det bästa vore enligt min uppfattning, om dessa krigsförbrytare kunde dömas av ett internationellt forum. Den tanken är emellertid troligen en utopi.

Vissa av de synpunkter jag nu framfört äro mycket observerade i England. I en stor debatt i engelska överhuset i december förra året gjorde sig lordkanslern till talesman för åsikter liknande dem som jag nu vågat framföra.

Det andra problemet gällde, som jag nämnde, politici, som icke varit krigsförbrytare men som deltagit i det politiska livet på sådant sätt, att de börja känna marken bränna under fötterna hemma. Det är detta problem, som nyligen varit uppe i en i pressen mycket diskuterad skrivelse till regeringen från utlänningskommissionen. Såvitt jag kan finna är det ett av de svåraste och ömtåligaste problem, som vi överhuvud taget ha att lösa. Problemet är särskilt svårt av den anledningen, att det kan väntas växa i omfattning. Vi kunna få hit finska politici och norska quislingar. Även tyskar kunna komma hit. Hur problemet skall lösas är naturligtvis omöjligt att i detalj besvara. Men det har understrukits i debatten, att vi måste vara försiktiga, så att inte vårt land blir en uppsamlingsplats för de personer som här äro i fråga.

De två fall, som varit uppe inom utlänningskommissionen — jag har kommissionens skrivelse framför mig här — gälla personer, som under de sista

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

åren drivit prononcerad politisk verksamhet. De hotas inte i Finland av några åtgärder. Ryssarna begära inte utlämnande av folk av den typen. 13 § i vapenstillståndsvillkoren mellan Ryssland och Finland förutsätter inte, att andra än verkliga krigsförbrytare skola utlämnas, och dit höra inte personer av denna typ. De hotas heller inte, sådant läget för närvarande är, av straff av de finska myndigheterna. Mig veterligt har det i Finland icke vidtagits åtgärder i den riktningen, att personer av här ifrågavarande typ skola bliva bestraffade. Vid prövningen av frågan, huruvida Sverige bör behålla dessa personer, har man då ansett, att från vår utgångspunkt tillräckliga skäl icke föreligga härför. Om dessa båda personer vänt sig till svenska legationen i Helsingfors och begärt visum, skulle de med all säkerhet icke erhållit sådant. De ha nu kommit över gränsen ändå, och de ha sålunda icke svenskt uppehållstillstånd. Vi ha då inom utlänningskommissionen som sagt ansett att det inte finns tillräckliga skäl att behålla dem, men å andra sidan bör bestämmanderätten i detta fall i sista hand tillkomma regeringen. Denna har ju den vidare överblicken över förhållandena i Finland och kan även bedöma, i vad mån det finnes sannolikhet för att läget där skall förändras, så att det kan uppstå någon fara för de ifrågavarande personerna.

Utlänningskommissionens skrivelse innefattar i själva verket en begäran om direktiv. Vi ha emellertid samtidigt sagt — enligt utlänningslagen äro vi nämligen skyldiga att angiva vår uppfattning — att det enligt vår mening icke finnes tillräckliga skäl att låta vederbörande stanna.

Det har sagts i debatten, att man här på något sätt vill kriminalisera en åskådning. Detta är inte alls fallet. För det första är det ju inte fråga om att bestraffa, utan det är endast fråga, om uppehållstillstånd skall givas eller inte. För det andra har utlänningskommissionen inte intagit sin ståndpunkt med hänsyn till dessa personers åskådning utan på grund av deras verksamhet, vilket naturligtvis blir något annat. Men jag skall gärna erkänna, att formuleringen i utlänningskommissionens skrivelse kunde ha varit bättre.

Herr statsrådet **Bergquist**: Herr talman! Det är ingen anledning att förundra sig över att flyktingfrågan kommit att intaga ett framträdande rum i debatten. Denna fråga har ju under de senaste månaderna fått helt andra proportioner än den haft tidigare. Det är inte bara rent kvantitativt som problemet är ett annat än förut, utan även svårigheterna i bedömande ha vuxit under den sista tiden.

Det kanske kan vara av värde att först lämna en kort redogörelse för de principer, som nu tillämpas i fråga om flyktingpolitiken. Jag skall därefter beröra en del synpunkter på det framtida bedömandet av dessa problem.

Den nuvarande flyktingströmmen kommer huvudsakligen från fyra håll. Vi ha flyktingar från Norge, Danmark, Baltikum och Finland. Vad först Norge beträffar, är det en ganska blandad krets av flyktingar som vi få därifrån. Vi ha de rena patrioterna, som nödgas lämna sitt land inför det hot, som möter dem där. Dessa flyktingar bereda inga svårigheter ur våra synpunkter, och de behandlas på samma sätt som tidigare. Det är norska legationen som tar hand om dem och de placeras så snart som möjligt ut i arbetslivet. Vi få från Norge även en del desertörer från den tyska krigsmakten. Denna flyktingström har inte varit av så stor omfattning, men det kommer några då och då. Under de gångna åren ha vi behandlat dem så, att de först tagits i förvar på fängelset i Kalmar. Efter någon tids vistelse där ha de överförts till en fångkoloni i närheten av Kalmar, och de som skött sig och visat sig pålitliga ha därefter skrivits ut i arbetsmarknaden. Under de senaste månaderna har den förändringen skett, att desertörer tagas om hand i förläggning i stället för att tagas i fångs-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

ligt förvar. Vi ha anordnat ett par särskilda förläggningar just för tyska desertörer; antalet i förläggning omhändertagna desertörer är för närvarande 181. De få vistas på förläggningen, tills man kommer under fund med vad det är för slags personer. Om de visa sig pålitliga skrivas de ut och få plats i allmänna arbetsmarknaden. Från Norge få vi vidare en del quislingar. De ha tröttnat på den rådande regimen eller på ett eller annat sätt kommit på kant med den. Det kunde synas ligga nära till hands, att vi gentemot dessa personer borde intaga den attityden, att de icke släpptes in i vårt land. Men denna princip ha vi icke tillämpat. Efter samråd med härvarande norska myndigheter ha vi kommit till den uppfattningen, att vi för närvarande böra taga hand om dessa quislingar. Anledningen härtill ligger i öppen dag. Om vi skickade tillbaka dem till Norge, skulle de säkert kunna göra mycket stor skada för den patriotiska verksamheten i Norge. De skulle även kunna ställa till skada för de flyktingar som finnas här. Vi taga alltså hand om dem, och det normala förfaringssättet är, att de föras till en förläggning i Hälsingmo. Mycket lindriga fall behandlas på annat sätt. De ställas under uppsikt och få ett till viss eller vissa orter begränsat uppehållstillstånd.

I fråga om danska flyktingar är behandlingen likadan. De lojala få leva i frihet, medan schalburgmän, stikkere och liknande behandlas på samma sätt som norska quislingar.

Så har vi den stora kategorien flyktingar, som kommer från Baltikum. Dessa berördes i den av utrikesministern i dag lämnade redogörelsen. Det framgick av denna, att det här är fråga om flyktingar, som vi inte lockat hit. Vi ha inte vidtagit några åtgärder för att få hit dem. Men vi ha kommit till den uppfattningen, att det är omöjligt att avvisa sådana element, som icke äro önskvärda i vårt land. Vi ha genomfört den ordningen, att de baltiska flyktingarna till en början få vistas i karantän. Under vistelsen där verkställes polisundersökning, under vilken man försöker skilja fåren från getterna. De som befinnas vara icke önskvärda för vårt land, intagas tills vidare på förläggning. Vad vi sedan skola göra med dem, får väl bero på hur förhållandena utveckla sig.

Slutligen ha vi de finska flyktingarna. De utgöra inte något större antal, men det har varit åtskillig debatt om dem. Från regeringens sida har anbefallts, att dessa finska flyktingar skola hållas i karantän och att under karantänstiden polisutredning skall verkställas, så att man skall få besked om vad det är för personer och om de äro önskvärda för vårt land eller icke. Vidare har utlänningskommissionen anmodats att underställa Kungl. Maj:ts prövning sådana fall, där det finnes anledning att antaga, att vederbörande icke äro önskvärda för vistelse här i landet. Det blir sålunda regeringen, som slutligen får taga ställning till frågan, huruvida den enskilde individen skall få stanna eller icke. Som alla veta, har regeringen nyligen fått ett par sådana fall till prövning. Jag skall självfallet här inte gå in på dessa fall, men jag vill framhålla, att det blir särskilt två synpunkter, som här måste beaktas. I första hand har man att göra klart för sig, huruvida dessa personer äro att anse såsom önskvärda i landet eller ej. Därvid får man självfallet icke enbart taga hänsyn till deras politiska uppfattning, utan det avgörande får bli den verksamhet de bedrivit. Men även om man kommer till det resultatet, att en person icke är direkt önskvärd i vårt land, är frågan därmed icke avgjord. Sedan ha vi att direkt taga ställning till frågan, huruvida personen är att anse såsom politisk flykting eller inte. Den omständigheten, att han kanske under panikstämning lämnat sitt land, utgör ju i och för sig icke något bevis för politiskt flyktingskap. Och enbart det förhållandet, att en person känner vantrevnad i sitt eget land på grund av den politik, som där föres, kan i och för sig icke konstituera politiskt flyktingskap.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Frågan är nu den, hur den svenska flyktingpolitiken skall drivas i framtiden. Vilka normer skola vi följa, och hur skola vi tillämpa asylrättens grundsatser? Det har berörts i debatten gång efter annan, att socialministern på sin tid gjort en deklARATION i fråga om vissa icke önskvärda element. Utrikesministern har i sitt anförande här i dag understrukit den synpunkt som där kommit fram. Men det ligger i öppen dag, att frågan inte är löst med en sådan allmän deklARATION. Under de kommande månaderna kommer säkerligen hela problemet om tillämpningen av asylrätten att rullas upp.

I allmänhet har man kanske en något oklar uppfattning om vad asylrätten i och för sig innebär. Den tolkas såsom en rätt för den enskilde individen att få hemvist här i landet. Enligt den gamla klassiska uppfattningen innefattar emellertid asylrätten icke någon dylik rätt, utan den innebär en rätt för vårt land att gentemot andra länder hävda frihet från skyldighet att utlämna eller avvisa personer, som vi anse oss kunna behålla i vårt land. Nu har naturligtvis den politiska utvecklingen i viss mån ändrat grundvalarna för det gamla asylrättsbegreppet. Asylrätten har i sin klassiska form inneburet, att vi givit hemvist åt personer, som tillhört en förtryckt folkgrupp i sitt land, som där kämpat för vissa ideal o. s. v. I regel har det naturligtvis varit fråga om personer, som kämpat för frihet, humanitet och andra ideal, för vilka vi haft förståelse. Däremot har man inte velat hävda, att asylrätten skall omfatta personer, som under maktutövning gjort sig skyldiga till brutala gärningar eller allvarliga brott. Det är en ganska naturlig synpunkt, att vi icke skola hävda en asylrätt, som medför, att vårt land utan vidare skall stå öppet för personer, vilka när de sutto vid makten utnyttjade denna på ett sätt, som enligt vår mening är kränkande för rättsmedvetandet. Denna ståndpunkt innebär inte, att man släpper alla humanitetsprinciper. Man kan och bör även taga hänsyn till humanitetskravet på det sättet, att man kräver åtminstone någon proportion mellan vad vederbörande gjort och den påföljd, som väntar honom.

Man har tidigare inte heller hävdat — och jag tror inte heller att någon gör det nu — att asylrätten skulle innebära, att vi äro skyldiga att mottaga hur stora flyktingströmmar som helst. Vi måste ju i detta hänseende taga i betraktande vårt lands intressen, våra försörjningsmöjligheter och dylikt.

De två nu angivna begränsningarna av asylrätten — att vi icke skola taga emot personer, som under maktutövning gjort sig skyldiga till brutala gärningar eller allvarliga brott, och att vi icke kunna taga emot hur stora flykting-skaror som helst — ha vi nog anledning att hålla på i nuvarande läge. Detta leder till att vi under krigets nu stundande slutskede komma att tillämpa asylrätten snävare än hittills. Vi kunna icke föra en de öppna dörrarnas politik, utan vi måste pröva i vad mån asylrätt skall givas. Och denna prövning bör enligt min mening ske efter de nu angivna linjerna.

Man kan nu fråga sig, hur denna prövning kommer att ställa sig i praktiken. Enligt min mening måste vi i större grad än hittills gå in för avvisning av icke önskvärda flyktingar. Avvisning innebär, som alla veta, att man säger till vederbörande, att man icke anser honom önskvärd i landet. Man vill redan vid gränsen hindra icke önskvärda element att komma in i landet. Denna avvisning kommer emellertid att bli va svår att genomföra, ty man kan inte gärna säga till folk, som komma t. ex. i båtar över havet, att de skola vända. Vi få nog tänka oss en avvisning som sker genom meddelande av avvisningsbeslut. Vederbörande tagas om hand i förläggning, varefter man vid lämpligt tillfälle effektuerar det meddelade avvisningsbeslutet. Om man går en sådan väg och från början fastslår, att personen i fråga icke är önskvärd här i landet och icke kan påräkna vårt skydd, ha vi icke ingivit honom några falska föreställningar om vad han kan vänta härifrån.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Så ha vi frågan om krigsförbrytare, vilken diskuterats så mycket. Krigsförbrytarna ingå självfallet i den stora grupp av icke önskvärda element, som vi skola försöka hålla borta från våra gränser. Tillämpar man nu en snävare asylrättsprincip och går in för avvisning av icke önskvärda personer, komma naturligtvis krigsförbrytarna att tillhöra dem, som komma i fråga för avvisning. Men det är självfallet, att det kan uppstå stora svårigheter, då det gäller att avgöra, om vederbörande är krigsförbrytare eller icke och om det som lägges honom till last är av den beskaffenhet, att man bör skicka bort honom härifrån. Så mycket är klart — och det är väl egentligen det enda som man kan säga härvidlag — att vi inte kunna tillförbinda oss att utan egen prövning utlämna eller skicka bort personer, som av en eller annan makt katalogiserats såsom krigsförbrytare. Vi måste förbehålla oss en viss frihet att själva pröva denna fråga. Vi kunna givetvis aldrig kräva, att här skall förebringas full bevisning om att en person gjort sig skyldig till en viss gärning. Men vad vi ha rätt att kräva är, att det göres sannolikt att den individ som det är fråga om gjort sig skyldig till något, som enligt vår uppfattning är av den karaktär, att han icke bör få vistas här i landet. Vi böra nog även kräva att få kännedom om vilka rättsliga garantier, som finnas för att personen blir underkastad en behandling, som något så när står i överensstämmelse med vår egen rättsordning.

Om man uppställer dessa båda krav, alltså dels krav på viss bevisning och dels krav på vissa rättsliga garantier, då anser jag inte, att man kan mot vårt land rikta några beskyllningar för bristande humanitet. Jag tror att det skall vara möjligt, att på detta sätt finna en linje, enligt vilken vi kunna förhindra att vårt land blir hemvist för krigsförbrytare och samtidigt uppfylla humanitetens bud.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Siljeström: Herr talman! Med anledning av den diskussion, som i slutet av debatten nu har kommit att röra sig om asylrätten och vad därmed hänger samman, skulle jag be att få yttra några ord.

När herr Holmbäck i sitt mera principiellt upplagda anförande gjorde en skillnad mellan krigsförbrytarna och de politiska flyktingarna, anser jag, att han ställde kyrkan mitt i byn. Det är ju också så, att man i vår lagstiftning gjort en skillnad mellan förbrytare och politiska flyktingar. Man har dels en lag om utlämning, den s. k. utlämningslagen, och dels en lag om utlänningsrätt att vistas här i riket, den s. k. utlänningslagen. Då man har att ta ställning till frågan, hur man skall förfara med krigsförbrytarna, får man väl huvudsakligen gå efter de regler, som äro givna i vår nuvarande utlämningslag, d. v. s. man får se till, att det verkligen förebringas en bevisning för att ett brott har begåtts. Man får också se till, att detta brott icke huvudsakligen är av politisk beskaffenhet. Det är visserligen ingenting som hindrar, att i brottet ingå även politiska element, men det övervägande får dock icke vara det politiska elementet. Om man får också se till — och här kommer jag närmast in på en liten anmärkning mot herr Holmbäck — att dessa personer komma att bli dömda av lagliga domstolar.

Jag har i princip ingenting att erinra mot den tanke, som herr Holmbäck här framfört, nämligen att man i dessa speciella fall skulle kunna inrätta någon slags internationell domstol, men i så fall får man se till, att vår gällande utlämningslag ändras. Där står nämligen klart och tydligt, att vid bevil-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

jande av utlämning följande betingelser skola i tillämpliga delar uppställas: att den utlämnade icke må för det ifrågavarande brottet ställas under tilltal inför domstol, vilken endast för tillfället eller för särskilda undantagsförhållanden förlänats befogenhet att döma i mål av sådan beskaffenhet. Skall man således med åberopande av gällande utlämningslag utlämna dessa krigsförbrytare, måste en ändring ske i denna lag, eller också måste man helt och hållet bortse från denna lag och beträffande dessa personer uteslutande hålla sig till utlämningslagen. Jag tror i alla fall att det vore beklagligt, om man när det gäller dessa krigsförbrytare, om vilkas vederbörliga dömande vi nog alla äro ense, icke skulle tillämpa den lag som rätteligen skall tillämpas på dem, nämligen lagen om förbrytare, utan en lag om politiska flyktingar.

När man sedan kommer in på frågan, hur man skall behandla dessa politiska flyktingar, så är det alldeles uppenbart, att i dessa tider måste man syna det gamla asylbegreppet noga i sömmarna och se till om det verkligen passar för alla förhållanden. Men det är ganska märkligt, att man, när man sitter här och lyssnar till debatten, från en så varm och hänförd anhängare av asylrätten som herr Fredrik Ström får höra sådana uttalanden som han fällde här i dag. Jag är visserligen alldeles på det klara med att om en politisk flykting kommer hit och inte ställer sig till efterrättelse vårt lands lagar utan fortsätter att här agitera för sina samhällsvådliga läror eller fortsätter att här driva stämpling emot sitt gamla land, vi icke ha någon anledning att visa någon misskundsamhet med honom utan böra se till, att han kommer ur landet, men vi skola dock se till, att denne person i det land dit han blir förd icke kommer att utsättas för orättvisor och behandlas som en förbrytare. När herr Fredrik Ström kritiserade herr Linderots rent kategoriska inställning till de baltiska flyktingarna, fällde herr Ström i samband därmed utan någon som helst reservation det uttrycket, att bacillbärare eller pestspidare måste skickas tillbaka till sitt land igen. Herr Ström står alltså här och säger, att om dessa baltiska flyktingar visa sig vara nazister, skola de obönhörligt skickas tillbaka till sitt land igen — d. v. s. Ryssland — oavsett vilken behandling de där komma att underkastas.

Jag kan aldrig ansluta mig till en sådan uppfattning. Jag har alldeles klart för mig, att dessa personer på något sätt skola föras ur landet, men de få icke föras till något land, där man kan vänta att de icke komma att utsättas för en rättvis och mänsklig behandling.

När herr Holmbäck talade om de uttalanden, som utlämningskommissionen hade gjort, glädde det mig att höra, att han fann, att själva ordalagen i utlandet blivit väl tillspetsade. Jag kunde inte heller finna annat, när jag läste detta, än att man där som skäl för att icke mottaga dessa personer uppgav att de tillhörde en nazistisk riktning, ja, man nästan läste mellan raderna, att det var tillräckligt, att de voro tyskvänner.

Jag behöver kanske inte här säga, att jag avskyr nazism lika mycket som jag avskyr kommunism, men jag vill dock inte gå med på att man utan vidare skall köra i väg dessa människor bara för att de hysa dessa åsikter, utan de få på något sätt visa sig i övrigt vara icke önskvärda för vårt land. Ha de väl kommit hit, får man väl se till att man får verkliga garantier för att de, om man utvisar dem till ett annat land, icke där underkastas en behandling, som vi icke skulle vilja utsätta dem för.

Nu säger herr Holmbäck, att det är alldeles uppenbart, att dessa människor ingenting ha att frukta i Finland. Jag får hoppas, att det är förhållandet, men vad vet man för framtiden om detta? De partier, de tillhört, ha ju numera i enlighet med stilleståndsvillkoren upplösts. Vem vet om det inte snart på tillsägelse från samma håll kommer att förklaras, att det är brottsligt att ha till-

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

hört ett sådant parti och att man blir tvungen att tillgripa straffåtgärder mot dessa människor? För övrigt behöves det väl inte nödvändigt vara fråga om straff. Jag förmodar att när man utvisar dessa politiska flyktingar, skall man även söka undvika att de utsätts för åtgärder som äro likartade med straff — jag tänker närmast på insättning i koncentrationsläger eller dylikt.

Jag är fullkomligt överens med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, när han säger att en politisk flykting inte skall få stanna här bara därför att han vantrivs med den nya regimen. Jag vill visst inte ansluta mig till den uppfattningen, att detta skulle vara tillräckligt. Men innan vi låta dessa personer försvinna härifrån bör man göra en grundlig undersökning, att den trosvisshet, herr Holmbäck gav sig till tolk för, bygger på fast grund och icke på lösan sand. Jag kan inte se att man på något sätt skulle göra vårt land någon skada, om man vilade litet på hanen, när det gäller att effektuera detta beslut, och avvaktade hur utvecklingen i vårt östra grannland kommer att se sig. Jag känner inte till dessa människor — jag har aldrig hört talas om dem förut — men man kan väl, innan man vet om de verkligen äro någon fara för vårt land, vänta litet för att se hur utvecklingen blir.

Herr Ström: Herr talman! Jag har uppkallats av min ärade vän herr Siljeström, som vände sig mot mig därför att jag alltför generellt skulle ha fördömt och krävt utvisning av nazistiska pestbärare. Jag vill då säga herr Siljeström, att det visserligen var i sammanhang med min polemik mot herr Linderot om balterna, som jag nämnde detta, men som framgick av de exempel, jag i övrigt tog från de polska dödsfabrikerna, tortyren och dylikt, syftade jag egentligen på själva ursprunget: nazismens ursprung. Och då måste jag säga, att jag med all min humanitära känsla och övertygelse inte kan gå så långt som herr Siljeström, att, sedan vi under alla dessa år och med varje år och varje månad i allt klarare belysning sett hur dessa nazistiska bacillbärare uppträda, hur de förkunna och praktisera mord, tortyr, rån och stöld, vi då skulle kunna säga, att dem jämställa vi med sådana flyktingar som på grund av sin åsikt och övertygelse äro förföljda och därför kommit till vårt land och sökt asyl. Det är omöjligt att gå till väga på det sättet; då skulle vi ju bli tvingade att taga emot kanske hela den tyska nazismens generaler och korpraler och meniga i detta land, och det menar väl ändå inte herr Siljeström att vi skola göra.

Vi måste, tror jag, här låta fakta tala, och fakta, de ha talat. Vi kunna inte ta emot sådant folk här, och om de ha kommit hit, kunna vi inte låta dem stanna. Det är vår skyldighet att låta dem fara till det land, varifrån de ha kommit, att där dömas eller att där frikännas av domstolarna.

Jag anser för min del, att herr justitieministern på ett ganska klart och uttömmande sätt uppdragit gränserna för behandlingen av flyktingar, särskilt politiska flyktingar av den kategori som här är avsedd. Jag tror att det är på det sättet, man måste gå till väga. Vi äro tyvärr mot vår vilja tvingade att draga upp en snävare gräns för asylrätten, utan att dock kränka den. Vi måste bevara asylrätten så långt det är möjligt, men vi kunna icke öppna vårt land för alla de oerhörda faror som skulle följa, om det bleve en så gott som ohämmad invandring söderifrån.

Vad angår balterna, måste jag säga, att jag har starka sympatier för dessa små folk vid Östersjön, av vilka det stora flertalet — kanske 90 procent — säkerligen icke har någon annan åstundan än att få leva ett nationellt demokratiskt liv, men vi skola dock förstå, att alldeles klart ligger inte heller detta problem. Tyvärr läto de demokratiska staterna Estland, Lettland och Litauen under de senare åren av sin fria existens förvilliga sig och övergingo till det

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

totalitära och diktatoriska styrelsesättet. Den smittan kom ifrån Tyskland till dessa länder, och det var direkta mönster därifrån som omsattes i praktiken genom fascistiska grupper mot folkets vilja. Man kan givetvis inte förväna sig om en viss tvekan uppstår, därest det gäller sådana som varit med om att med våldsamma medel omstörta dessa staters demokratiska författningar. Sedan de gjort detta och åstadkommit sitt lands ödeläggelse — ty dessa omstörtningar voro inkörsporten för vad som därefter skedde — skulle vi låtsas som detta icke hade skett, som om de vore goda demokrater. Det äro de icke i alla avseenden. Även där tror jag alltså, att justitieministerns regel har tillämpning: att man får ompröva vad det är för folk, men när det gäller baltterna vill jag gärna vara med om att vidsynthetens princip tillämpas.

Däremot kan jag tyvärr icke som herr Siljeström syntes vilja vara med om att generellt tillämpa en sådan tolerans beträffande alla slags nazister som söka sig hit, även om de icke äro direkta krigsförbrytare. En sådan vidsynthet skulle snart leda oss till de mest olyckliga situationer.

Herr Siljeström: Jag vill bara säga till herr Ström, att jag trodde, att herr Ström, som sitter så nära mig som i bänken bredvid, verkligen hade hört, att jag gjorde en bestämd skillnad mellan krigsförbrytare och politiska flyktingar.

Herr Holmbäck: Herr talman! Som replik till herr Siljeström vill jag bara ännu en gång precisera innehållet i vad jag sade. Utlänningskommissionen har ansett att det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Utlänningskommissionen har vidare ansett att det icke, så som vi kunna se läget i Finland, finns någon fara för dessa personer, men samtidigt även haft klart för sig, att regeringen, som ju har bättre underrättelser och bättre möjligheter, kan hysa annan uppfattning. Skulle regeringen komma till en annan uppfattning än vår eller att dessa personer böra stanna här, ha vi för vår del ansett, att de böra hållas i förläggning för att därigenom icke få tillfälle att driva politisk verksamhet av samma art som i Finland.

Herr Arrhén: Herr talman! Jag kan icke underlåta att begära ordet med anledning av herr Fredrik Ströms anförande, vari han förklarade sig ha — vilket jag vet att han har — mycket starka sympatier för de baltiska staterna, Estland, Lettland och Litauen. Hans framställning av den politiska utvecklingen i dessa stater under de senaste åren var emellertid så i grunden felaktig, att det förvånar mig, att icke herr Ström har givit akt på hur utvecklingen därute försiggått.

Det var ingalunda så, att den centraliserade styrelse, som slutligen infördes i Estland, var av den natur, som vi här beteckna med ordet diktatur. Den infördes tvärtom för att hindra det nazistiska partiet att komma till makten. Det var i samband med Sirks ledarskap för organisationen »Frihetskrigarna», som de oroligheter uppstodo i Estland, vilka krävde denna koncentration av statsmakten, vilken genomfördes av Konstantin Päts. Vi minnas också, att de allra sista åren av denna regim kännetecknades därav, att Päts offentligen förklarade, att nu denna kris vore överstånden och att tiden vore inne för att återgå till normala demokratiska förhållanden. Det förvånar mig också att med det outrerade uttalande beträffande diktatoriska styrelsesätt, som herr Ström här gjorde och som jag i mycket gillar, han det oaktat kan ha så livliga sympatier för exempelvis litauerne, vilka allt sedan år 1925 utan gensägelser levat under en regim, som man i varje fall näppeligen kan kalla demokratisk.

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Det är ju mera diskutabelt, hur man skall bedöma utvecklingen i Lettland och Ulmanis' revolution, stödd på bönderna, vilka torde utgöra omkring 70 procent av befolkningen. I varje fall ger icke den skildring, som herr Ström här kategoriskt har lämnat, en riktig bild av utvecklingen för Estlands del.

Herr **Ström**: Jag tror att vad den siste ärade talaren nyss anfört kanske delvis kan stämma beträffande Estland, men i fråga om Lettland förhåller det sig dock så, att det var en fullständig diktaturkupp, som Ulmanis genomförde, då han med våld upplöste det lettiska parlamentet, avsatte den demokratiska regeringen och genomförde en fullständig diktatur efter tyskt mönster.

I Litauen hade det under olika epoker förekommit växlingar mellan demokratiska, nazistiska och fascistiska författningar. Men i stort sett voro även där vissa fascistiska tendenser länge vid makten, till skada för Litauen.

I fråga om Estland är händelseförloppet mera outrett, men det förhåller sig nog så, att det först på laglig väg skedde en ändring av författningen i mer centraliserande riktning, vilken delvis skärptes till en militärdiktatur, och det var överhuvud taget mycket oklart, om landet hade demokrati eller diktatur.

Allt detta bidrog till att i världens ögon diskreditera de baltiska staterna och torde ha bidragit till att det ute i de stora demokratiska staterna icke finns den sympati för de baltiska staterna, som borde ha funnits och kanske eljest skulle ha funnits. Detta får icke för oss betyda, att vi för den skull lämna vår sympati för de baltiska folken eller avvisa de baltiska flyktingar, som komma hit, men det är självklart, att de baltiska staternas framtid i väsentlig mån kommer att bero på om de kunna finna genom sina demokratiska element ett modus vivendi med Ryssland, precis som fallet är beträffande Finland. Det gagnar icke dessa länder, om flyktingar därifrån, som åtminstone i vissa länder ha en nazistisk icke bara uppfattning utan även gärning bakom sig, komma hit och från Sverige bedriva något slags politisk verksamhet, som kan skada både deras egna länder och oss, och åstadkomma svårigheter för Sverige i den roll, som enligt mitt förmenande vårt land nu bör kunna spela, nämligen att tillsammans med de övriga nordiska folken bilda en brygga mellan västerland och österland samt vara en förmedlare för att så rimliga och goda uppgörelser som möjligt skola uppnås mellan Sovjetunionen och dessa folk.

Jag tror att Sverige har en mission att fylla på detta område, och då bör man inte vara alltför hänsynsfull gentemot sådana element, som alldeles visst skulle kunna äventyra en dylik framtida roll för vårt land.

Herr **Branting**: I fråga om den principiella inställningen till dessa problem kan jag helt ansluta mig till herr justitieministerns anförande.

Jag begärde ordet för att framhålla en erfarenhet jag själv har haft om dessa ting, som kanske är i någon mån belysande.

Ett par lettiska fiskare kommo upp till mig och klagade över att de båtar, med vilka de hade flytt till Sverige, hade blivit dem fräntagna. Jag frågade: »Varför ha ni flytt ifrån Lettland?» — »Jo», sade de, »tyskarna brände våra hus, togo våra båtar och ville släpa oss själva till Tyskland, vilket vi inte ville vara med om.» — »Vilka är det nu, som ha tagit edra båtar?» — »Det är den lettiska kommittén, som nu begagnar dessa båtar.» — »Vad är det för folk i den lettiska kommittén?» — »Det är Ulmanis' folk, som nu begagnar dessa transportmedel till att frakta hit sina meningsfränder från Lettland.»

Ang. Sveriges utrikespolitik. (Forts.)

Med anledning av detta gjorde jag vissa undersökningar hos landsfogden i Gotlands län. Där bekräftade man, att dessa båtar hade använts till transporter också i fortsättningen; man fick inte härvidlag se så noga på fiskarnas äganderätt till sina båtar, låt vara att det var det enda de ägde här på jorden, ty här gällde det nu att rädda människoliv.

Den fråga, som här tidigare under debatten har något berörts, kvarstår alltså obesvarad. Den gällde på vad sätt dessa räddningsbåtar ha utrustats med erforderlig bensin för att göra sina färder fram och tillbaka över Östersjön.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter ifrågavarande kungl. skrivelse lades till handlingarna.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 288—297 och 299.

På framställning av herr förste vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.29 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
